

Henning Henningsen: Christopher Columbus - drøm og virkelighed

I anledning af 500-året for Columbus' opdagelse af Amerika forberedes der storslåede jubilæumsfestligheder, ikke mindst i Spanien men også i USA og det karibiske område, samt Sydamerika. Det kan dog ikke nægtes, at der samtidig fra de "undertrykte" side har rejst sig en overvældende hård kritik, dels p.gr. af de tragiske følger af selve "opdagelsen", dels af Columbus personligt. Forfatteren forsøger her at vurdere den verdenshistoriske begivenhed og at tegne et billede af Columbus som navigator og som menneske, set på baggrund af datidens kulturverden. Vi må indrømme, at der er mange gåder at løse endnu - om de nogensinde bliver det.

Hvem opdagede Amerika?

Det er naturligt for os europæere at se historien og verdensgeografien ud fra et europæisk synspunkt. Derfor er det ikke helt forkert at fastslå, at Columbus "opdagede" Amerika - eller en del deraf - for 500 år siden. Men for de ca. 60 millioner mennesker, som man antager der har levet i Nord-, Mellem- og Sydamerika på det tidspunkt, er det en højst tvivlsom påstand. De kunne næppe have nogen følelse af, at de blev opdaget. De var der jo allerede.

At noget opdages forudsætter, at ingen andre har været der før. Men at det var sådan er som alle ved helt forkert. Ikke

mindst vi her i Norden, der kender de norrøne sagaer, er klar over, at vore fjerne forfædre forlængst havde været i Amerika, - blot ikke i Columbus' Amerika. *Grønlænder-sagaen* og *Erik den Rødes saga* fortæller om den mer eller mindre frivillige førstekontakt med Helluland (Baffinsland), Markland (Labrador) og Vinland (Newfoundland) omkr. år 1000. I de følgende århundreder må der givetvis være foretaget togter dertil fra nordbobygderne, da man øjensynlig hentede f.eks. det uundværlige tømmer fra Markland. Nogle foreslår også, at den gådefulde forsvinden af nordboerne i 1400-årenes slutning, da forbindelsen pr. skib med Europa (Norge) var ophørt og levevilkårene blev for hårde på Grønland, kan forklares med, at de overlevende alle drog vestpå, hvor der var bedre muligheder. Her fortaber deres spor sig ganske vist. At nordboerne har opsøgt kysterne er nu sikkert fastslået ved fundet og udgravningen af den nordiske boplads ved *L'Anse-aux-Meadows* på nordspidsen af Newfoundland, foretaget af den fremragende norske arkæolog Helge Ingstad og hans hustru 1960-68.

Forskellige islandske kortskitser fra 1500-årene aftegner tydeligt den kanadiske kyst med angivelse af de gamle navne. De må gå tilbage til sagaernes beretninger og

hvad man ellers har vidst. For nogle år siden blev opdagelsen af det omtalte "Vinlandkort" i et tysk håndskrift fra ca. 1440-50 en verdenssensation. Det er et forbløffende nøjagtigt kort over Europa, Asien og de dengang kendte dele af Nordafrika, med Atlanterhavet, Grønland og den del af Nordamerikas kyst, som nordboerne kendte.¹ Navnet Vinland må ikke forlede os til at tro, at det lå i varme sydlige egne; ordet *vín* betyder på oldnordisk græsgang, eng, men blev senere, også af sagaskriverne, forvekslet med vinstokken. Så forfærdelig højt mod nord lå det dog ikke. L'Anse-aux-Meadows ligger på 51° nordl. bredde, altså på højde med London og sydligere end Danmark. Klimaet om vinteren er dog hårdt i disse egne.

I 1470'erne sendte Christian I som bekendt en ekspedition under sine "skibherre" (admiraler) *Didrik Pining* og *Hans Potthorst* mod vest i samarbejde med portugiserne for at finde den vestlige vej til Østasien, som Columbus senere fulgte ad en meget sydligere rute. Desværre er der aldrig fundet originale rapporter fra ekspeditionen, men det er givet, at den ikke blot havde kontakt med Grønland, men også med Newfoundland's kyst. Om lederne var klar over, at de her genopdagede Vinland, ved vi ikke, ej heller hvilke kort og oplysninger de havde at sejle efter. Der må have eksisteret håndgribelige hjælpemidler, som nu er gået tabt.²

Hvor velkendte beretningerne fra de nordiske sagaer var, tør vi heller ikke udtale os om, men i visse geografiske kredse har man utvivlsomt haft nogen kendskab dertil. Helt glemt var nordbobygderne ikke,

idet pavestolen havde forbindelse med kirken i Grønland langt op igennem 1400-årene, hvorfra vi ikke har nordiske kilder. Man har i hvert fald anet, at der lå noget derovre mod vest.³ Det er i den forbindelse af største interesse at læse den spændende *Eyrbyggjasagas* skildring af, hvordan islændingen Gudleiv på sin rejse fra Dublin til Island blev havvild, dvs. drevet ud af kurs, og til slut landede ved en fremmed kyst, hvor en gammel gråhåret høvding, som viste sig at være født på Island, reddede besætningen fra de truende indbyggeres overlast og hjalp dem med at slippe derfra i god behold.⁴ En sådan historie kan ikke være det rene digt, men må have en reel baggrund. Gudleiv må være landet på Nordamerikas kyst, men hvor og hvornår får vi desværre ikke at vide. Sagaen er nedskrevet omkr. år 1200, men begivenheden må ligge en del år forud.

Besøger man i dag det fantastiske *Antropologiske museum i Mexico City*, som siges at skulle have udstillet omkr. 40.000 fremstillinger af mennesker i figurer, relieffer o.lign., ser man straks, at der her mellem azteker, tolteker osv. findes utallige ansigter med tydelige negroide, semitiske, europæiske, deriblandt også nordiske træk.⁵ Disse kunstnerisk set fortrinlige menneskebilleder kan ikke være fri fantasi. Kunstnerne har set mange fremmede folk, der i århundredernes løb er blæst ind på Meksikos kyst af passatvinden uden at have en levende chance for nogensinde at vende hjem. Utallige andre er formodentlig kommet undervejs på søen. Den indfødte befolkning har, formoder vi, anset de fremmede som sendt fra himlen og har behand-

let dem godt, ligesom Columbus blev modtaget.

Hvor meget søens folk i Europa har anet om dette, får stå hen. At der levede folk i landene vest for Atlanterhavet, har ingen vel været i tvivl om. Allerede ægyptiske og græske sagn beretter om fantasilandet *Atlantis*, beliggende vest for Herakles' søjler (Gibraltarstrædet). Platon fortæller derom, og senere tider fabulerede om den ukendte ø *Antilia*, som skulle give navn til Antillerne, den vestindiske ørække. Columbus troede også, at der levede mennesker der, og han vidste hvem det var, - nemlig folk fra asiatiske høj kulturer.

Da tidens fylde kom

Til slut var det også ham, der fandt Amerika. Dette fik katastrofale følger for de indfødte, han mødte, - og det var ikke Østens højtkultiverede folk, men primitive og forsvarsløse mennesker. Columbus har aldrig været populær blandt de folkeslag, hans opdagelse direkte eller indirekte berørte, hverken før eller nu. Vi ved, hvordan de værgeløse "indianere" blev behandlet af den stadige strøm af guldhungrende og hensynsløse spanske conquistadorer, som fulgte i Columbus' fodspor, hvordan de i Vorherres navn blev tvangsomvendt og hvordan hele folkeslag blev mishandlet, voldtaget, udplyndret, sat til tvangsarbejde, ja udryddet i hobetal. Det er simpelthen hjerteskrærende at læse om, og selv om Columbus' ven, munken *Bartolomé de las Casas* (1474-1566), der fulgte ham på hans anden og de senere ekspeditioner og til sidst blev biskop i Meksiko, skrev flere bøger om spaniernes grusomheder i den nye verden

(bl.a. "Historia de las Indias" 1541), hjalp det ikke noget. Bøgerne af denne "indianernes apostel" blev forbudt i Spanien, og han selv faldt i unåde.

Af ødelæggende virkning var de europæiske sygdomme, som spanierne slæbte med sig. Selv uskyldige børnesygdomme som mæslinger, kighoste, forkølelse osv. bortrev uhyggelig mange af de indfødte, der ikke som europæerne var immune over for dem. Hele befolkninger blev på den måde svækket og udryddet. Det samme er overalt sket, hvor "den hvide mand" er kommet i kontakt med isolerede folkeslag. Vi behøver blot at tænke på danskernes møde med eskimoerne på Hans Egedes tid, da den store børnekoppeepidemi 1734 kostede næsten hele befolkningen i Godthåb livet. Som en slags hævn fra skæbnens side for disse sygdomme kan man næsten anse syfilis'en eller "pokkeren", som europæerne bragte med hjem fra Amerika med katastrofal virkning. Denne frygtelige køns sygdom havde ganske vist ikke været ukendt i Europa i middelalderen, hvad skeletfund bevidner, men muligvis i en mildere form. Nu skulle den komme til at hærgne voldsomt i de følgende århundreder, indtil den blev overvundet af penicillinen i vor tidsalder.

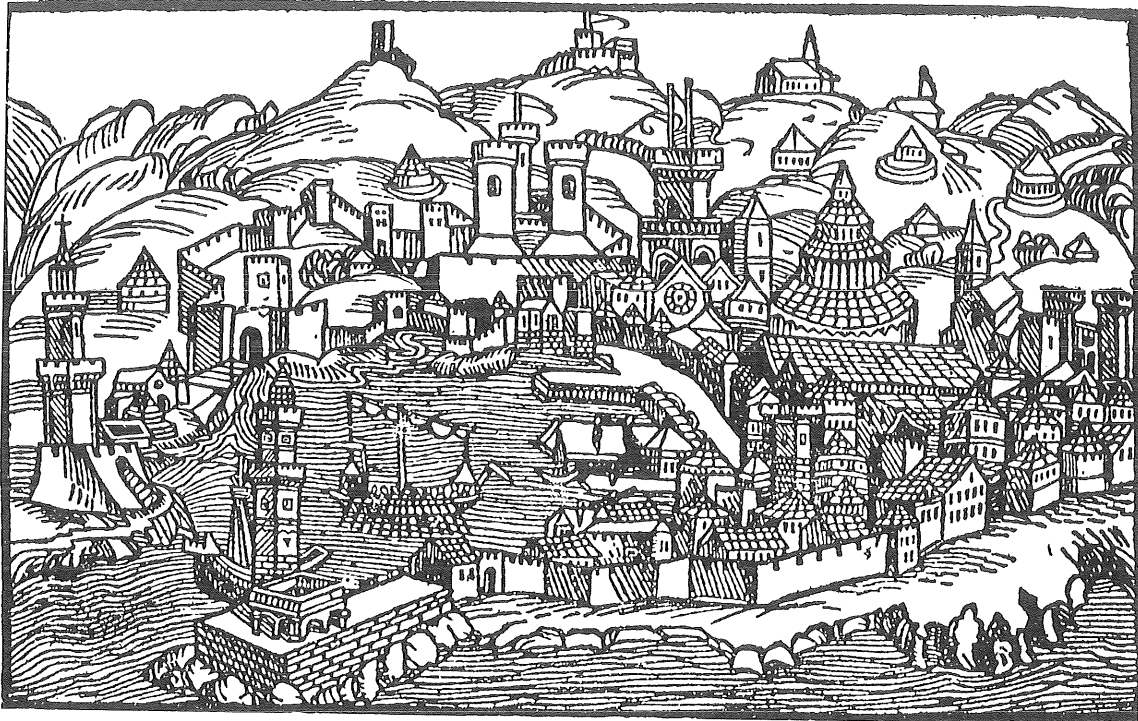
Vi har ikke mulighed for at bedømme, hvor grusomme spanierne i realiteten var. I vore dage mener man, at beretningerne derom er meget overdrevne, og det er muligt, at deres konkurrenter har set deres interesse i at gøre dem værre end de var. Helt til nutiden har spanierne (og for den sags skyld portugiserne) nok været mere diskriminerede end de fortjente. At mange af

dem ikke var Guds bedste børn er dog sikkert nok. De spanske myndigheder påbød, at de indfødte skulle behandles humant, men der var langt til Spanien set fra et amerikansk perspektiv. Og tørsten efter ædle metaller, perler osv. lå alle i blodet. Forøvrigt var de andre europæiske folk, som senere kom til, ikke stort mildere end spanierne. En kendsgerning, der maner til eftertanke, er den, at indianerbefolkningen i det engelske USA og det franske Kanada blev så godt som udryddet, mens den blev bevaret i det spanske og portugisiske Mellem- og Sydamerika. I hælene på koloniseringen fulgte så *slavehandelen*, som førte millioner af røvede afrikanere over Atlanten og bragte elendighed og gru med sig. Ironisk nok var det den omtalte fromme Bartolomé de las Casas, der uforvarende blev skyld heri. I 1517 foreslog han, at man, da indianerne ikke var egnede til hårdt arbejde, i stedet for importerede de mere robuste negere fra Afrika, - et synspunkt han senere bitterligt fortrød. Forøvrigt indførte portugiserne sorte slaver til Europa så tidligt som i 1441.⁶

Alt dette og mere til bliver ikke mindst nu i anledning af jubilæet fremdraget af modstanderne mod at fejre Columbus, og kraftige diskussioner frem og tilbage har rystet det amerikanske samfund i de sidste par år. Indianere, eskimoer og den sorte befolkningsdel har truet med at boykotte festlighederne. Mange af angrebene har rettet sig mod Columbus personligt. Han er på den ene side blevet kaldt alt lige fra en løgner til en slubbert, mens hans tilhængere på den anden side har fremhævet hans genialitet. Trods al mere eller mindre

berettiget harme kan vi dog ikke give Columbus skylden for al den elendighed. Vi må sige, at han var et redskab i udviklingens gang. Det er ikke forkert at påstå, at hvis *han* ikke havde opdaget Amerika, ville en anden have gjort det cirka på samme tid. Sagen var nemlig den, at historiens ubønhørlige fremadskriden havde lagt op til, at det skulle ske. Tidens fylde var kommet, for at bruge et bibelsk udtryk. Vi må derfor køligt betragte forholdene på hans tid og bedømme ham og hans gerning ud fra de givne forudsætninger. Vi kan og skal ikke slæbe ham for nogen folkedomstol, lige så lidt som vi i retfærdig harme vil dømme atombombens fædre for folkemord.

Den historiske baggrund for det vi kalder opdagelsesrejsernes tidehverv kan hurtigt ridses op. I oldtiden havde Middelhavsområdet en efter datidens forhold ret imponerende handelskontakt med Asiens højtstående kulturriger, både Indien og Kina, hvis produkter var meget begærede allerede i romertiden. Efter opkomsten af muhamedanismens militante religion og livsanskuelse i 600-årene afbrød araberne og andre folkeslag, der antog islam, den direkte kontakt og overtog efterhånden selv formidlingen af de begærede luksusvarer: silke, parfumer, juveler, perler og fremfor alt krydderier, hvis priser de skruede vældigt op. De koncentrerede deres handel til de mægtige italienske bystater Venezia og Genova, der blev rige derved. Alle købmandskredse i andre lande fandt dette utåleligt og ønskede selv at genoptage den direkte forbindelse med Asiens folk, hvis herligheder og høje kultur især Marco Polos farverige beretninger vidnede om.

Den uafhængige og rige sø- og handelsstad Genovas travle havn i 1400-årenes slutning. Her fødtes byens berømte søn Cristoforo Colombo i 1451. - Primitivt træsnit i Nürnberg-krøniken (Liber Chronicorum, 1493). *The free sea port of Genoa, where Cristoforo Colombo was born in 1451. (Woodcut from 1493).*

Europas fremmeste sømagt i 1400-årene var det lille *Portugal*, som fostrede de bedste søfolk. Den navnkundige prins Henrik Søfareren (død 1460) og de portugisiske konger satsede på at finde en søvej til Indien syd om det dengang ukendte Afrika og sendte en række skibsekspeditioner sydpå. Den ene kom altid et stykke længere frem

end den foregående, men vejen ud i det ukendte var lang, og det tog ca. trekvart århundrede, inden det kom så vidt, at *Bartolomeu Diaz* i 1487/88 havde nået Kap det Gode Håb, hvorefter den sidste del af rejsen over det Indiske ocean til Forindien ikke frembød noget uovervindeligt problem. Desværre måtte Diaz vende om, da hans mandskab gjorde mytteri. Hans konge tilgav ham aldrig, at han ikke slog mytteriet ned og fortsatte. Havde han gjort dette, er det næppe sandsynligt, at Columbus havde kunnet foretage sin ekspedition.

Der var mange, som vidste, at jorden var en rund kugle, selv om man havde svært ved at forstå, at folk på den anden side klo-

den så måtte gå med hovedet nedad. Først nogle hundrede år senere påviste Newton tyngdelovens princip. En del jævne sømænd var vel stadig af den formening, at jorden var som en flad pandekage, så skibene af strømmen ville blive ført hen over den yderste rand og styrte ned i helvedes dyb. At solen ved ækvator ville være så hed, at den brændte dem og deres skibe op, var også en nærliggende tanke. Men kloge folk som f.eks. den italienske kosmograf *Paolo Toscanelli* (1397-1482) i Firenze og givetvis flere med ham stillede det selvfølgelige spørgsmål, hvorfor man i stedet for at foretage den besværlige rejse rundt Afrika, som portugiserne gjorde det, ikke simpelthen sejlede stik vespå over Atlanten, hvorved man meget nemmere ville kunne nå Østens strålende riger Indien, Kina og Japan. Toscanelli forestillede sig ganske vist jordens omkreds ca. en fjerdedel mindre end den var og anede ikke noget om de kontinenter, som lå og spærrede vejen: Nord- og Sydamerika. Hans tanker vandt udbredelse i disse spændende år, hvor opdagelsesfeberen var ved at bryde ud, og hvor mange fornemmede at det snævre og snærende verdensbillede var ved at sprænges. Den bekendte kosmograf *Martin Behaim* (1459-1507) fra Nürnberg fremstillede 1491-92 sin endnu bevarede pragtfulde globus med en diameter på en halv meter. Her så man jordkloden afbildet i forgyldning og skønne farver, således som Toscanelli og andre tænkte sig den, - altså uden Amerika -, samtidig med at Columbus gik i gang med at slå dette verdensbillede i stykker.⁷ Denne geografiske idé, der forekom så indlysende rigtig, lå i luften, og selv portugiserne hav-

de den i tankerne, da de som omtalt søgte samarbejde med Christian I.

Hertil kom forøvrigt et vældigt spring fremad i skibsbygningsteknikken i 1400-årene. Man gik over fra klinkbygning til krael, hvorved man kunne bygge skibskrogene større, og man satte flere master i dem. Samtidig blev artilleriet udviklet, hvilket kom til at betyde, at skibene uden frygt for at overmandes af mindre teknologiske fjender kunne drage ud på fjerne togter. Det skal dog straks siges, at Columbus' skibe var yderst beskedne af størrelse og uden særlig ildkraft.

Cristoforo Colombo

Om Columbus - den latinske form for det italienske navn - foreligger der en ret fyldig stofmasse fra samtiden, bl.a. over 80 breve og rapporter fra hans hånd, deraf 23 i original; endvidere flere tusind egenhændige noter i de bøger, han har læst, og så hans berømte dagbog. Ikke mange personer i datiden kan belyses ved en sådan masse materiale. Alligevel er der utallige ubesvarede spørgsmål, som dukker op og slører billedet. På basis af dette stof og med tilsætning af en masse fantasifulde gætterier er der skrevet hele biblioteker af bøger om ham. Ingen kan beherske denne enorme bogmasse, men vi kan på forhånd sige, at det heller ikke altsammen er lige værdifuldt. Og Columbus selv har gjort sit til at sprede forvirring og udlægge røgslør. Af og til kommer der dog helt nye og revolutionerende analyser frem, især af hans nautiske kunnen, ligesom en del fornuftige betragtninger omkring hans sejlads. Det er navnlig disse nye ideer, der må interessere

og han var en mester i at tale. At han forstod at gøre reklame for sig selv er en selvfølge. At det alligevel tog megen tid for ham at få rejst midler til at gennemføre sine ideer, havde letforståelige årsager, især portugisernes mangeårige investeringer i ekspeditionerne syd om Afrika og spaniernes befrielseskrig mod de sidste maurere.

I ethvert leksikon kan man læse Columbus' levnedsløb, så her vil vi først og fremmest samle os om de vigtigste fakta, såvidt muligt belyst fra et kritisk synspunkt. Tidligere var man ikke helt klar over hvor og hvornår han var født. Bl.a. fremviser den lille charmerende fæstningsby *Calvi* på Korsika, der i sin tid var genuesisk, endnu i vore dage et ret forfaldent hus, på hvilket en mindetavle meddeler: "Ici est né, en 1444, Christophe Colomb" (her fødtes Christopher Columbus 1444). Tavlen meddeler også, at han døde år 1500. Der er nu kommet så meget materiale frem, at vi kan påvise hele tre fejl i denne påstand: han blev født 1451; han døde 1506; han blev født i *Genova* (Genua), ikke i Calvi. Hans fødehus, nr. 37 i Vico Diritto de Ponticello, eksisterer endnu. Hans far var en foretagssom uldvæver. At han skulle stamme fra den norske kongeslægt, fra en græsk korsarfamilie, fra en portugisisk adelsslægt eller være af jødisk afstamning er det rene vås. Christoffer skulle naturligvis uddannes i uldvæveriet, hvad han også blev, men i den mægtige handels- og søfartsby var det unægtelig søen der lokkede. At han skulle have studeret på universitetet lyder ganske utroligt, selv om det er klart, at han må have nydt nogen skoleundervisning. Han gik ud som skibsdreng, efter eget udsagn så

sent som 18-årig, og tjente sig efterhånden op i graderne. Han var med på flere rejser i Middelhavet, til Tyrkiet, Levanten, Palæstina, den græske ø Chios og Nordafrika, og derpå kom han i 1476 uden for Gibraltar som styrmand. Uheldigvis blev den konvoj, han sejlede i, angrebet på rejsen Genova-England af franske korsarerer ud for Kap St. Vincent, Portugals sydvestlige hjørne. Handelsskibene værgede godt for sig, men blev erobrede eller sænkede, og mange blev dræbt. Columbus måtte svømme fra sit skib, klamrende sig til en åre, og blev reddet på mirakuløs måde, idet han blev skyllet i land ved Lagos i Algarve, den havn hvorfra Henrik Søfareren havde sendt så mange af sine ekspeditioner af sted. Prinsen var som nævnt død 1460, men Columbus har uden tvivl hørt om hans store indsats og om den kreds af nautiske eksperter, han samlede om sig på den forblæste Sages-pynt nær forbjergene Kap St. Vincent. Den maritime atmosfære i Portugal må have gjort et uudsletteligt indtryk på ham.

Foreløbig drog han videre med næste konvoj til England. Det må også anses for ret sandsynligt, at han i 1477 gik med et skib fra Bristol til *Island* for at lære "det yderste Thule" at kende. Han nævner selv, at han sejlede 100 leguas (100 spanske mile, ca. 550 km) videre end Island, altså mod nord, men det kan næppe udelukkes, at han her praler. I hvert fald er kun få overbevist om sandheden deri.

I de følgende år slog han sig ned i *Lissabon*, hvor hans 10 år yngre bror *Bartolomé* siges at have ernæret sig ved at tegne og sælge søkort. Hvis det er sandt, kan Columbus måske have tjent lidt ved at hjælpe ham og

ved tilfældige handelsjob. Vi må tro, at han i denne levende søfartsby med udsyn og vidsyn har lukket alle sanser op for de muligheder, der lå på det åbne hav, og har fulgt de portugisiske ekspeditioner med spænding. Ind imellem foretog han, nu som kaptajn, rejser vest- og sydpå, til Madeira, Açorerne, de Kanariske og Kapverdiske øer, ja helt til Guldkysten - måske i 1482 eller 83 -, hvor portugiserne havde anlagt det endnu stående, vigtige fort Elmina, hvilket betyder (guld)minen. Der udvindes stadig guld i denne egn af Ghana. Rejser og studier har givet ham en mængde erfaringer og lærdom på det maritime område, og selv om han som nævnt ikke havde haft nogen særlig boglig uddannelse, må han teoretisk og praktisk have udviklet et fremragende sømandskab her. Man kan gå ud fra, at han har været fuldt fortrolig med datidens nautiske kunnen, der nok kan forekomme os primitiv, men som alligevel bragte resultater. Ved hjælp af timeglasset til at måle tidens gang og inddele vagterne om bord, af loddet til at måle dybden i grundede farvande og af kompasset, der ganske vist var meget groft inddelt, til at vise vej kom man frem. Loggen var endnu ikke opfundet, så man kunne ikke måle den udsejlede distance præcist, kun gætte (gisse) sig til den. Da man forstod at fastslå et steds bredde ved måling af solens højde med kvadranten om dagen og af polarstjernen med astrolaben om natten, benyttede man langt op i tiden den såkaldte "breddesejlads", dvs. når man skulle krydse et farvand for at gå til et bestemt sted, hvis position man kendte, opsøgte man denne bredde og sejlede tværs over så vidt muligt i lige linie,

hvis vind og strøm tillod det. Allerede på dette tidspunkt forelå der trykte almanakker, som angav solhøjden og dermed bredden på de vekslende årstider. På denne gamle, veltjente måde havde vikingerne navigeret, ganske vist uden almanakker. Først efter konstruktionen af kronometret i 1700-årene blev det muligt at finde et steds længde. - Kikkerten var ikke opfundet endnu.

Vi kan ikke følge Columbus' liv i detaljer i disse år. Vi ved dog, at han i 1479 giftede sig med Doña *Felipa Moniz de Perestrello*, hvis far havde været guvernør på øen Porto Santo nordøst for Madeira. Selv om hun var fattig, betød dette en markant opstigning i samfundet for ham som uldvæverens søn, idet han derved kom op i de adeliges kreds. De fik en søn *Diego*, som senere skulle ledsage sin far på hans opdagerfærd. Ægteparret boede på Porto Santo og måske også på Madeira, hvor hans formodede hus i Rua Esmeralda i Funchal stadig forevises for interesserede turister.

Jagt efter sponsorer

Der er ingen tvivl om, at Columbus på sine mange sørejser og med sit kendskab til navigationens kunst efterhånden lod ideen om at drage mod vest vokse i tanken. Han korresponderede omkr. 1481-82 med den lærde Toscanelli og fik fra ham en afskrift af det brev, som denne i 1474 havde sendt til den portugisiske konge *Alfonso V* (død 1481). Kongen havde dog såvidt vides ikke reageret derpå. Han fik også en kopi af det nu tabte, men rekonstruerede kort Toscanelli havde tegnet for at vise, hvor ringe afstand der ville være over Atlanten til Asiens

eventyrlande,⁸ og det må have inspireret ham som en åbenbaring, selv om han på grund af sin praktiske viden om sejladsforholdene, især vindene, var klar over, at det ikke lod sig gøre at stikke direkte vest over verdenshavet fra Lissabon, som den stuelærde Toscanelli foreslog. Columbus' storhed viste sig i, at han kunne forholde sig skeptisk over for ham i det praktiske. Havde han fulgt ham, var han aldrig kommet over Atlanten. I hvert fald modnedes Columbus' planer så vidt, at han omkring nytår 1484 dristigt henvendte sig til kong *João II* af Portugal og forelagde ham dem, idet han håbede, at kongen ville støtte foretagendet. Kongen lod sine videnskabelige eksperter i Junta dos Matematicos (navigatorernes råd) se på forslaget, men de afviste det, da de var klar over, at afstanden var meget længere, end Toscanelli og Columbus troede, så at et skib efter deres mening ikke ville kunne klare rejsen. Man sagde senere, at kongen personligt dog var så betaget af Columbus' idé, at han et par år efter i al hemmelighed sendte en lille ekspedition stik vestpå. Den blev dog en fiasko, for-

Der findes hundreder af portrætter af Columbus, men ingen, der stammer fra hans levetid (han døde 1506). Dette billede, malet 1519 af den italienske kunstner Sebastian del Piombo (i Metropolitan Museum, New York), er altså et idealportræt af ham og kan kun tjene til at vise, hvordan kunstneren forestillede sig ham. *We do not know what Columbus looked like, since every one of the innumerable portraits of him were painted after his death in 1506. This portrait from 1519 by the Italian artist Sebastian del Piombo can therefore only show us how the artist thought that Columbus should look.*

di portugiserne ikke var klar over, at hvis de sejlede mod vest fra Lissabon, kom de til at kæmpe mod vestenvinden, hvorfor de måtte vende om. Columbus vidste, at kun på sydlig bredde med passatvinden i ryggen lod det sig gøre. At han blev sur over kongens forræderi, siger sig selv, - hvis historien da er sand.

Han drog nu dybt skuffet med sin lille søn, - hans kone var død, vist i 1485 - til Spanien, hvor han af praktiske grunde ændrede sit navn til det spansk klingende *Cristóbal Colón*. Her fik han flere formående venner, som han overbeviste ved sine veltalende argumenter, og fik i 1486 foretræde for kongeparret, de to "meget katolske" majestæter *Isabella* af Castilien og *Ferdinand* af Aragón og León. De modtog hans ansøgning om understøttelse og lod en kommission nedsætte til at bedømme hans planer. Den må have haft mistillid til projektet, for efter længere overvejelser meddelte kongeparret, at de ikke kunne støtte ham, i hvert fald foreløbig. Forøvrigt var der ingen penge i kassen, da Spanien var fuldt optaget af at erobre det sidste mauriske rige i landet, Granada, hvilket var en langvarig og kostbar affære.

Columbus måtte trøste sig med venskab med den skønne 20-årige *Beatriz de Arana* i Córdoba. De blev aldrig gift, men fik i 1488 sønnen *Hernando* (Fernando), som forøvrigt senere skrev en meget forskønnet biografi af sin far: "Historie dell' Ammiraglio D. Cristoforo Colombo, suo padre". Den udkom i Venezia 1571. Columbus forlod *Beatriz*, uvist hvorfor, efter hjemkomsten fra sin første rejse.

Det fører for vidt at give en detaljeret og

bedrøvelig beskrivelse af hvordan tiden sneglede sig hen for Columbus, med skuffelser og håb gennem flere år. Henvendelser gennem den omtalte broder Bartolomé til Frankrig og England om støtte gav ikke noget resultat, og Columbus ville til sidst i sin fortvivelse forlade Spanien, da Granada endelig faldt i 1492, og den sidste mauriske konge Boabdil måtte overgive kongeparret nøglerne til sit skønne slot Alhambra. Endelig sagde majestæterne ja til Columbus, som de ikke helt havde slået hånden af, men støttet med en slags ventepenge, småsummer ind imellem. Det var vist især Isabella, som ikke ville give slip på ham. Hun, der selv siges at have været yderst ucharmerende, var tilsyneladende lidt skudt i den præsentable og selvsikre udlænding, der førte så mange kristelige ord i munden. Hendes skriftefar, broder Juan Pérez i klostret La Rábida ved Palos, havde været ham en uegennyttig støtte og fortaler gennem den lange ventetid. Et par rige folk ved hoffet spyttede i bøssen, deriblandt dronningens kasseimester. Columbus skød selv nogle skillinger i foretagendet, og man sagde, at Isabella pantsatte sin dronningekrone for at få penge til ham. Men det sidste er nok en skrøne. Om Ferdinands eventuelle bidrag forlyder der intet.

Under de lange forhandlinger opstillede Columbus sine krav, og de var temmelig pebrede. Han forlangte straks at blive udnævnt til arvelig admiral over oceanet samt vicekonge og guvernør i alle de opdagede lande. Endvidere ville han have 10 procent af værdien af alt guld og sølv, alle ædelstene og perler og alt andet, der blev udbyttet af

togtet. Han var ikke bange af sig, og han fik mærkeligt nok lovning på disse uhørte krav opfyldelse. Majestæterne må alligevel have haft en vældig tillid til ham, og han vidste nok hvad han var værd. Selv om kronen senere skar ned på betalingen, blev han dog en særdeles velbeslået mand. Det hjalp nok noget, at han bemærkede, at han tænkte på at bruge pengene til et korstog for at generobre Jerusalem. Det har Isabella gerne hørt. Senere blev løftet ganske glemt.

Skibene og søfolkene

Togtet skulle udgå fra den lille søfartsby *Palos*, der lå gunstigt ud mod Atlanterhavet få kilometer fra den portugisiske grænse og Algarve-kysten, hvorfra Henrik Søfarens ekspeditioner havde startet. Befolkningen var kendt som dristige søfolk, men også noget berygtet på grund af smugleri og lidt sørøveri. Byen blev tvunget til at stille to fuldt udrustede skibe til rådighed, fordi den havde fået en bøde for tidligere lys-sky forseelser. Det blev de to karaveller *PINTA* og *NIÑA*. Selvom der ingen nøjagtige oplysninger haves om dem, kan vi slutte os til, at de velsejlende små skibe var på ca. 50 tons, omtrent 20 m lange, med en besætning på hver 25 mand. Trods deres ringe størrelse førte de hver tre master med latinersejl, hvilket var gunstigt for sejlads i Middelhavet med de skiftende vinde. *NIÑA* var bestykket med ti små skibskanoner, *bombardas*, og havde i alt 80 blykugler til dem.

Som admiralskib chartrede Columbus det noget større *nao SANTA MARIA*, et ret klodset og langsomtsejlende, knap 100-

tons fragtskib, ca. 25 m lang, med for- og agterkastel og med en besætning på omkr. 40 mand. Det havde ligeledes tre master og førte råsejl samt på mesanmasten agter et latinersejl. Under bovsprydet førte det et blindesejl, og i stormastens top sad den gængse store mastekurv til udkig og eventuelt forsvar.

Desværre har man ikke afbildninger af disse skibe, som forøvrigt ikke var bygget efter konstruktionstegninger men pr. erfaringer, håndlag og øjemål, samt ved hjælp af traditionelle spantemaller, således som man vedblev at bygge skibe langt op i 1800-årene. De utallige modeller og kopier, der foregives at være nøjagtige replikker af Columbus-skibene, er derfor ikke konstrueret på andet end gætterier, baseret på den noget mangelfulde viden man har om datidens almindelige skibstyper og de få pålidelige billeder der findes.

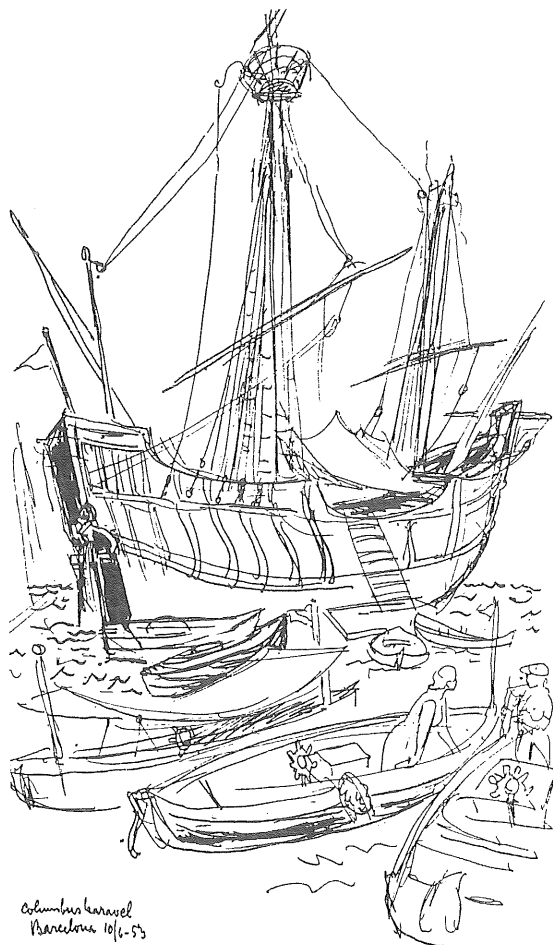
Forøvrigt får man et indtryk af de gode Palos-søfolks humor og respektløshed ved at betragte skibsnavnene, som alle viser sig at være underfundige. PINTA betyder den malede (dame), dvs. det sminkede pigebarn; NIÑA betyder den lille pige, dvs. tøsen, og det store skib hed faktisk Marigalante, dvs. den galante eller frække Maria. Columbus fik det i en fart omdøbt til SANTA MARIA med henblik på havets ophøjede helgeninde, jomfru Marie, Stella Maris (havets stjerne), under hvis kærlige beskyttelse farten skulle foregå. Dronning Isabella havde sikkert fået et chok, hvis han ikke havde gjort det. Det må dog bemærkes, at hans admiralskib på 2. rejse hed SANTA MARIA LA GALANTE, en morsom forbindelse mellem det jordiske og det hellige.

Ejeren af SANTA MARIA var piloten *Juan de la Cosa*. Han fulgte med som styrmand og næstkommanderende på første ekspedition. Han kan næppe, skønt man påstår det, være identisk med den styrmandselev af samme navn, som var med på anden ekspedition og senere deltog som styrmand og derpå kaptajn i andre ekspeditioner. Han blev berømt som kartograf ved det smukke og bemærkelsesværdige verdenskort, "Mapa mundi", han tegnede 1500, formodentlig som en gave til dronning Isabella. Han omkom ca. 1509 i kamp med indfødte.⁹

Ekspeditionens flag var tegnet med et grønt kors på hvid bund, omgivet af et kronet F og Y (Ferdinand og Isabella), også i grønt. Hvert skib havde et sådant banner. Det tilkendegav forøvrigt, at ekspeditionen ikke var sendt ud af Spanien, men af de spanske majestæter personligt. Først mange år senere gik de erobrede og i kongernes navn besatte lande og øer over i den spanske stats eje. En lidt spidsfindig ordning.

Alt i alt må man sige, at det var en mere end beskeden, ja næsten proletaragtig flåde at udruste til at møde Østens potentater på.

Det kan ikke undre, at søfolkene i Palos ikke frivillig ville gå med på en så vovelig færd under kommando af en udlænding og under statens tvang. Først da skibsrederbrødrene *Martín* og *Vicente Pinzón*, som ejede og førte de to karaveller, og som var blevet overbevist af Columbus om togtets seriøse karakter og betydning, talte dunder til dem, faldt de nogenlunde tilføjede og lovede under mer eller mindre tydelig mukken at gå med. I alt var de ca. 90, og halvdelen

Columbus karavel
Barcelona 10/6-53

af dem skal have været under 18 år. Derimod var der ikke tale om en flok forbrydere hentet ud fra kachotten. Kun fire dødsdømte, der reddede livet ved at lade sig forhyre. Søgutterne var både uregerlige og egensindige, og lidt sabotage gik de ikke af vejen for. Kalftringen af skibene var for eksempel med vilje gjort så sjuksket, at de ikke kunne holde tæt, og på rejsen, der begyndte 3. aug. 1492 med kurs mod de spanske Kanarieøer, viste det sig, at der havde været

Af Columbus' skibe har vi ingen nøjagtige tegninger, endelige planer, selv om der ofte tales om "tro" fremstillinger af dem. Derfor kan denne skitse fra 1953 i Ebbe Sadolins elegante streg være lige så god som enhver anden illustration. Den viser den kopi af Columbus' admiralskib SANTA MARIA, der blev bygget 1892 i Spanien ved 400-års jubilæet, og som talrige turister i årenes løb har besøgt i Barcelonas havn. (Knud Poulsen: Rejse i Spanien, København 1953). *In 1892, on the occasion of the 400th anniversary of Columbus' voyage, the Spaniards built this "genuine" copy of his flagship the SANTA MARIA, which lies in Barcelona harbour. Unfortunately, we have neither pictures nor plans of his ships, so it can only represent an attempt at a reconstruction.*

foretaget hærværk mod PINTA'S ror. Det kunne nemt have haft alvorlige følger, og det forsinkede dem en lille måned, inden de 6. sept. kunne starte den egentlige ekspeditionsrejse. Man havde også brugt nogen tid på at omrigge NIÑA og erstatte dens latinersejl med firkantede råsejl, som bedre kunne fange den konstante passatvind.

1. ekspedition: Dagbogen og det hemmelige søkort

Det er et stort held for os, at Columbus' *diario* (skibsdagbog) er bevaret, selv om det desværre ikke er den originale men kun et referat af den med enkelte direkte citater. Den omtalte munk Bartolomé de las Casas har foretaget denne bearbejdelse efter en formodentlig censureret afskrift ved Columbus' søn Diego, så den tør siges at være behæftet med nogen usikkerhed og vel også forskønnelser. Den beretter om, hvordan den lille flåde stak mod vest med nordøstpassaten, der skulle føre dem blidt og

problemløst som i "damesejlads" over til de forventede asiatiske lande. Columbus' største trumfkort var, at han kendte denne vind, der konstant blæser med vekslende styrke mod vest dag ud og dag ind, hvad portugiserne som tidligere antydet ikke vidste.

Styrmændene og kaptajnerne på hvert skib førte selvfølgelig deres skibsjournal, hvori de ved hver vagts afslutning optegnede kurser, vind, vejr og strøm, samt de formodede (gissede) tilbagelagte distancer i étmålet (døgnet) og alt af betydning, der observeredes under vagterne. Disse dokumenter er beklageligt nok ikke bevaret.

Columbus' dagbog beretter også en del om det nautiske, men mere om hvad der foregik om bord, om oplevelserne, da de nåede øerne og ikke mindst om hans egne tanker og overvejelser i en forunderlig blanding. Dagbogen var rent privat og var beregnet til at forevises majestæterne efter hjemkomsten. Efterhånden som de sejlede frem for den stadige medvind, begyndte folkene som det malerisk hedder at knurre, fordi de var bange for, at de ikke skulle kunne kæmpe sig hjem i al den modvind, de frygtede for at få på tilbagerejsen. Columbus fortæller, at han hver dag stod frem og lod dem vide hvormange *leguas* (spanske mil à ca. 5½ km) de havde tilbagelagt. For ikke at forurolige dem greb han til en nødløgn, idet han angav en kortere distance end den han selv havde udregnet. Pudsigt nok viser det sig ved en senere tids kontrol, at hans falske opgivelser var mere korrekte end dem han selv havde gisset sig til. Man havde som omtalt ingen log til at måle fart og distance.

Imidlertid er der så mange åbenbare fejl og urimeligheder i denne dagbog, at man senere har spekuleret over, hvorfor der blev angivet mange gale tal og forkerte kurser, og hvorfor der er byttet om på datoerne af en del af de daglige indførelser, så det er blevet ganske uoverskueligt. Heller ikke Ferdinand og Isabella kunne finde ud af det, da de senere studerede den, men måtte bede ham om en nærmere forklaring om de nøjagtige positioner for de fundne lande. Først i vore dage har den fremragende navigatør *Luis Coin*, professor i marinehistorie i Cadiz, kunnet løfte sløret så vidt muligt. Han gennemsejlede selv hele strækningen i 1990 i en replik af NIÑA og studerede vind- og vejrforholdene.¹⁰ Han kom til det resultat, at Columbus slet ikke har sejlet den rute, han vil få os til at tro, men er taget langt sydligere. Efter dagbogens tekst ville man tro, at han under iagttagelsen af den omtalte breddesejlads har sejlet stik vest fra Kanarieøerne og holdt sig ca. til den 28. nordl. breddegrad, således som det også ses angivet på de senere konstruerede oversigtskort over hans rejser. Holdt han denne kurs, ville han på den amerikanske side ramme de nordlige Bahamas-øer og Florida. Men en sådan rejse ville være vanskelig, fordi han så ikke kunne drage fuld nytte af nordøst-passatvinden, der ikke blæste så konstant som længere sydpå. Disse vanskeligheder ville være overvundne, hvis han sejlede ruten ned til de Kapverdiske øer og derfra slog ind på en vestlig kurs langs en sydligere bredde, f.eks. på den 19.-20. breddegrad, hvorved han optimalt kunne udnytte passaten. Og det er øjensynlig netop det han gjorde.

Grunden til at han med vilje forfalskede sin dagbog må simpelthen være den, at han var på forbudne veje, idet farvandet syd for de spanske Kanarieøer efter den spansk-portugisiske Alceçovas-overenskomst af 1479, stadfæstet 1481 af paven, var portugisisk højhedsområde. De portugisiske ekspeditioner gik nemlig mod syd langs Afrikas kyst uden forøvrigt at vove sig ud i alt for åben sø. Efter hvad Columbus erfarede lå der tre portugisiske orlogsskibe på højde med øen Ferro og lurede på ham. Var hans lille flotille blevet taget af dem, og havde de fået fat i dagbogen, ville de, har han tænkt, ikke have kunnet få noget kriminelt ud af den på grund af den uklare tekst, og han havde altid kunnet undskylde sig med at være drevet ud af kurs. Portugiserne ville med rette have kunnet sætte en stopper for hele ekspeditionen ved at arrestere eller dræbe folkene, hænge Columbus i rånokken og beslaglægge eller tilintetgøre skibene. Han spillede unægtelig højt spil. Heldigvis for ham slap han godt fra det, og rejsen skred frem på en forbavsende problemløs måde. Hans officerer er efterhånden blevet klar over disse forhold og må stiltiende i sagens interesse have godkendt det fromme bedrag. De menige sømænd foran masten har selvfølgelig ikke fået noget at vide.

Hvordan kunne Columbus nu med næsten søvngængeragtig sikkerhed angive distancerne til øerne og præcis vide, hvor disse var lokaliserede? At han hemmeligt skulle være sejlet ad denne rute tidligere, hvad fantasirige folk har villet påstå, kan afvises. Noget sådant ville bestemt ikke kunne holdes hemmeligt. Den moderne forsk-

ning har ment at kunne give en forklaring på dette ellers uforståelige forhold, idet den er kommet til klarhed over, at han faktisk må have haft et forbavsende godt søkort. Det er det, man har kaldt hans hemmelighed og har gjort megen mystik ud af. Søkortet har dog ikke været mere hemmeligt, end at det er omtalt flere gange i dagbogen, hvoraf det også fremgår, at hans officerer havde kendskab til det. Måske er det endda på basis af dette kort, at Isabella og Ferdinand overhovedet tog den dristige beslutning at sende ekspeditionen af sted.

Det kan ikke dreje sig om Toscanellis omtalte kort, som har været en nok så abstrakt skitse, helt bortset fra at Columbus forlængst havde frigjort sig for hans teoretiske skrivebordsideer, som ikke lod sig gennemføre rent navigatorisk i den form han havde foreslået. I princippet troede han stadig på Toscanelli. Det må sandsynligvis have været et pålideligt udseende søkort af fremragende kvalitet, som han har haft tillid til, og det har været tegnet af en søkyn-dig, som selv havde sejlet denne kurs. Hvordan Columbus har fået fat på det, kan ikke siges med sikkerhed, men der fortælles om en karavel - om spansk eller portugisisk siges ikke -, der nogle år forinden var drevet over mod Karibien af den stærke vind. Her sejlede den rundt ufrivilligt, og folkene opdagede øjensynlig flere øer, end Columbus nogen sinde kom til at gøre, indtil det lykkedes dem at slippe ud af området og på en eller anden måde få vestenvinden hjem. Skibet, der var meget medtaget, skulle være nået ind til Madeira, hvor Columbus boede, altså omkr. 1480. Mandskabet var un-

De tyske kobberstikkere Theodore de Bry (1528-98) og sønnen Johann Theodore (1561-1623) illustrerede en række bind om opdagelsernes historie med deres fremragende men ganske uhistoriske stik. Billedet viser Columbus' afrejse fra havnebyen Palos 3. aug. 1492. Han tager afsked med dronning Isabella

og kong Ferdinand. På reden ligger SANTA MARIA og karavellerne NINA og PINTA. Besætningerne er ved at indskibe sig. *One of the German engraver Theodore de Bry's wonderful, but historically unfounded, copperplates depicting Columbus' farewell to Queen Isabella and King Ferdinand and his embarkation in Palos harbour in 1492.*

dervejs bukket under på styrmanden nær, og Columbus gav denne ophold og pleje i sit hjem, indtil han til sidst også døde. Af taknemmelighed skal han have givet Columbus det eller de af ham selv med største nøjagtighed tegnede kort, som altså i bogstaveligste forstand har været Columbus' andet trumfkort. Denne "ukendte" pilots navn skal have været Alonso Sanchez de Huelva.

Hele denne historie lyder for de fleste unægtelig som en typisk sømandsskrøne. Men i virkeligheden behøver den i princippet ikke at være det. Der må som nævnt op igennem tiden have været ikke så få søfolk og skibe i det amerikanske område, - på Columbus' anden rejse 1493 fandt han f.eks. i en hytte på Guadaloupe en europæisk jerngryde og nogle udskårne skibsornamenter fra et ukendt skib, som må være forlist der. De fleste af de havarerede måtte blive på stedet, formodentlig som oftest behandlet godt af de fredelige indfødte. Kun uhyre sjældent kom nogle tilbage derfra, men det skete dog. Et vidnesbyrd herom giver nogle endnu bevarede søkort over det karibiske område fra samtiden, der tydeligt viser detaljer, som Columbus aldrig var i nærheden af, f.eks. den Meksikanske golf eller Florida, der officielt først blev fundet 1514. Mest forbavsende er det måske at erfare, at en del af Brasiliens kyst er aftegnet på Andrea Biancos kort 1448, altså et halvt århundrede før Cabral i 1500 blev drevet ind mod kysten og tog den i besiddelse for Portugal. Der er mange mærkelige hændelser i opdagelsesrejsernes historie, som vi ikke kender og aldrig vil få klarhed over.

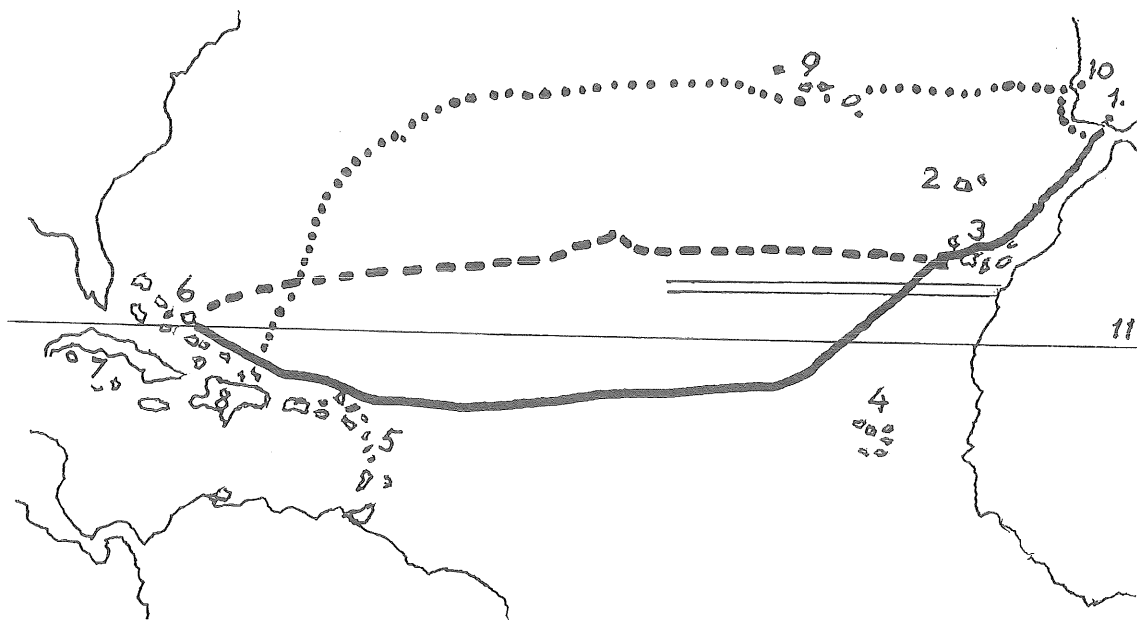
Ret uforklarligt er det selvfølgelig, at de,

der var kommet tilbage, ikke havde berettet om det. Men det har de måske, uden at man troede på det eller uden at vi ved det.

Alle disse spændende momenter, som ikke helt kan afvises og som i virkeligheden opklarer så mange dunkle problemer, er dukket op i de senere år og må i høj grad tages med i billedet.¹¹ Selvfølgelig bærer de hypotesens præg, og det sidste ord i sagen er næppe sagt endnu, men spørgsmålet er, om vi ved hjælp af det dokumentariske materiale, vi har, kan komme sagen meget nærmere efter nøgterne overvejelser og uden at lade fantasien løbe løbsk.

1. ekspedition: Tierra! Tierra!

Om selve farten kan vi ikke gå for meget i detaljer. Sargassohavet, som de i dagevis gennemsejlede, vakte nogen uro, men det hæmmede ikke farten. Værre var det, at de en nat opdagede, at kompasnålen viste helt forkert. Columbus forklarede det med, at polarstjernen i nord, som alle vidste var - eller burde være - det eneste faststående himmellegeme, trods alt alligevel bevægede sig en smule. Selv var han ikke helt sikker på, at det var rigtigt, - det kan have været en magnetisk afvigelse -, og folkene vedblev at være urolige. De påstod også, at den distance, de havde udsejlet, var meget længere, end den han havde foregøglet dem, og til sidst måtte han love dem, at hvis de ikke så land i løbet af tre dage ville han vende om. Han havde selv på fornemmelsen, at nogle af de mest rabiante en mørk nat ville kaste ham i søen. De havde da i flere dage set tydelige tegn på land, især fugle og flydende plantedele samt et bambusrør bearbejdet af en kniv. I virkeligheden var de efter al

Rekonstruktion of Columbus' første rejse 1492-93. Den stiplede linie viser ruten til Vestindien efter de utvivlsomt fejlagtige angivelser i hans dagbog, den fuldt optrukne linie den formodede, men hemmeligholdte rute: Fra Palos (1) via Kanarieøerne (3) ind på forbudt portugisisk område - dobbeltstregen viser grænsen mellem spansk og portugisisk søterritorium - i sydvestlig retning mod de Kapverdiske øer (4); over Atlanten med passatvinden mod vest til de små Antiller (5), som anedes men ikke sigtedes p.gr. af tågen; langs ørækken med strømmen til Bahamasgruppen mod Guanahani, den først betrådte ø (6). De store Antiller Cuba (7) og Haïti eller Hispaniola (8) besøgte. Hjemrejsen - den prikkede linie - gik fra Haïti ad den nordlige vestenvindsrute over Aço-erne (9) og Lissabon (10) tilbage til Palos. - Madeira og Porto Santo, hvor Columbus tidligere havde boet, er angivet som nr. 2. Krebsens vendekreds (ca. 23½° nor.bredde) er indtegnet som nr. 11. (Henrejsen er skitseret efter Luis Coins i teksten omtalte teorier).

Reconstruction of Columbus' first voyage 1492-93. The broken line shows the "false" route which Columbus indicated in his diary, and the unbroken line shows what is presumed to be the real route, on which he crossed the border (shown with a double line) between Spanish and Portuguese waters: From Palos (1) to the Canary Islands (3), south-west into forbidden Portuguese territory in the direction of the Cape Verde Islands (4), across the Atlantic with the trade wind to the Lesser Antilles (5), which, however, were not sighted due to fog. The first landing was on the island of Guanahani in the Bahama group of islands (6). Cuba (7) and Haiti (8) were also visited. The homeward voyage (dotted line) from Haiti following the northern zone of prevailing westerlies via the Azores (9) and Lisbon (10) back to Palos. - No. 2 indicates Madeira and Porto Santo and no. 11 the Tropic of Cancer. - (The outward voyage is sketched on the basis of Luis Coin's theories).

sandsynlighed allerede efter kun 20 dage kommet nær øerne, idet de uden at vide det - øerne var skjult i tåge - må have anduvet kæden af de små Antiller og var rimeligvis ført af den stærke strøm vestnordvest langs deres yderside. Herved kan det forklares, at de fornemmede flere tegn på land: de så noget, der lignede bjerge, men da de næste dag håbede at finde en ø, var den borte. En anden gang mente de at se et lys i det fjerne, men da dagen brød frem, var der ingen ø. Columbus havde allerede før afsejlingen beregnet, at rejsen ville tage 21 étmaal til øerne, og det kom fint til at passe. Det omtalte "hemmelige" kort må have haft ualmindelig nøjagtige henvisninger. Alle tænkte nu kun på at vinde den udsatte præmie til den første, der så land: en silkevams, udlovet af Columbus, og en årlig pension på 10.000 maravedis, som kongeparret ville give. Beløbet svarede vel til en almindelig matroslyre. Alle holdt spændt udkig, og Columbus navigerede med største forsigtighed for ikke at sætte skibene på spil på en ukendt kyst. Kl. 2 fredag morgen 12. oktober råbte sømanden Juan Rodriguez på PINTA de forjættende ord: Tierra! Tierra! (land, land!). Han havde set brændingen slå op mod en hvid klippeskyst forude. Nu var der ingen tvivl: de havde endelig nået det længe eftertragtede Japan eller Kina, - eller var det Indien? Den lykkelige Rodriguez bad om den udsatte præmie, men Columbus sagde kort og godt, at han personligt allerede den foregående aften havde set et lys, så det var ham der skulle have præmien. Denne lille snuskede affære har til evig tid kastet et nedværdigende skær over Columbus, for

det er helt umuligt, at han kan have set noget lys, da de endnu var mange sømil fra land. Han skriver også selv i sin dagbog, at det var Rodriguez, der opdagede øen. Var det den velkendte genuesiske nærighed, der løb af med ham, eller var han inderst inde sådan? I hvert fald tog han den lille klatsum, der ikke betød noget for ham, og man fortæller, at stakkels Rodriguez blev vanvittig og kort efter hængte sig i masten. Hele mandskabets sympati var selvfølgelig på hans side, og affæren har sikkert givet Columbus endnu større samarbejdsproblemer. Stemningen om bord var ikke god, og man siger, at Columbus ikke turde forlade skibet og gå i land.

1. ekspedition: Guanahaní og andre øer

Den ø, de havde nået, og hvor de blev modtaget med største venlighed af de duperede indfødte taino'er, der anså dem for nedstegne fra himlen, hed i disses sprog *Guanahaní*. Men hvor lå den? Columbus kaldte den på spansk *San Salvador* - den hellige Frelsers ø -, og den er senere blevet identificeret med øen *Watling* i Bahamasgruppen. Men er det nu også rigtigt? Der findes selvfølgelig ingen spor efter besøget mere, men man mener, at der i hvert fald er et par andre øer i nærheden, som med lige så stor sandsynlighed kan komme i betragtning. Foreløbig - og måske altid - må spørgsmålet stå åbent. Rejsen fra Kanarierne til øen havde taget 32 étmaal, men i virkeligheden må de som antydnet have sejlet den sidste halve snes dage langs med Antillerne uden at have haft kontakt med dem.

Dagbogen fortæller meget levende og spændende om hvordan spanierne på tra-

ditionel opdagervis tog denne og de andre fremmede øer i besiddelse ved at foretage en højtidelig ceremoni i de spanske majestæters navn og rejse et kors på stranden. Man må ikke glemme, at meningen med opdagelsesrejserne ikke blot var at rane til sig, men også at hverve sjæle for kristendommen.

De primitive indfødte gik helt nøgne omkring, bemalede med forskelligt farvede mønstre. Nogle af dem var indsmurt i annattosalve for at beskytte sig mod moskistostik; salven gav dem et rødligt udseende, og dette er muligvis grunden til den senere brugte betegnelse rødhuder.¹² De var fredelige og vennesæle taino'er af den større arawak- eller aruak-stamme, som oprindeligt hørte hjemme i Sydamerika. De betragtede europæernes sære ceremonier med velvillig nysgerrighed og lærte hurtigt at slå kors for sig som de fremmede gjorde, uden at kunne ane, at den dag startede århundreders undertrykkelse og udryddelse af dem. I løbet af blot 30 år ville de alle være udryddede. De gav gerne de fremmede mad og hvad de pegede på, i bytte for små bjælder, glasperler, søm, røde huer osv., som spanierne havde forsynet sig godt med hjemmefra. De levede lykkeligt i deres fattigdom, men opdagede snart spaniernes guldbegær, som de ikke kunne mætte ved at give dem de få øre- og næsesmykker af guld, de bar. Stor interesse hos de hvide vakte dels de magelige hængekøjer, dels tobakken, som de indfødte nød stoppet i næsepiber, som snus eller sammenrullet som en slags cigarer.

Rejsen gik videre uden uheld, skønt det er nogle af de farligste farvande at ma-

nøvrere i på grund af koralrevene. Heldet var med dem. De kom forbi utallige skønne småøer og nåede Cuba og Haiti. Den sidstnævnte kaldte Columbus *Española* (lille Spanien), på latin Hispaniola. Hele tiden søgte de efter guld, men med et sløjt resultat. Columbus holdt håbet oppe i sin dagbog, men det kan ikke nægtes, at skuffelsen var stor. Forøvrigt er hans dagbog særdeles spændende at læse, da han ret fyldigt fortæller om de mange mærkelige ting de så og om de indfødtes væsen og skikke, om boliger, om plantevæksten - desværre opdagede han ikke de eftertragtede krydderier - og om klimaet. Som altid, når to vidt forskellige kulturer mødes, opstår der på begge sider et kulturchok. Endnu forløb alting fredeligt, men det skulle ikke vare ved.

Columbus blev hurtigt klar over, at han ikke havde nået noget centrum for den japanske, kinesiske eller vel snarere den indiske kultur. Det måtte være disse strålende landes fattige og primitive udposter, de var kommet til. Han forsøgte at udspørge de indfødte om hvor landene lå og hvor guldet kom fra, men de forstod ham selvfølgelig ikke. Han omtaler dem fra først af som indianere.

Midt i det hele skete der det, at Martín Pinzon, som han fra først af havde anset som en luskebuks, men ikke kunne undvære, stak af med PINTA 21. november, naturligvis for selv at finde guld, hvad der dog ikke lykkedes ham, så han kom slukøret tilbage 6. jan. 1493 med tusind undskyldninger, som Columbus selvfølgelig gennemskuede, men tog imod. I mellemtiden var der nemlig sket en uoverskuelig katastrofe: SANTA MARIA forliste juledag på Españolas

nordkyst. Mandskab og officerer havde fejret julen bravt og havde lagt sig til at sove. De havde været så letsindige at overlade rorpinden til en skibsdreng. Strømmen førte skibet ind på et koralrev, hvor det lagde sig om på siden og sank, så det ikke kunne reddes. En fortvivelende ulykke, for det var klart, at nu da PINTA var borte, kunne NIÑA ikke rumme dem alle på hjemturen. De fik heldigvis bjerget det meste af provi-

Columbus tager øen Guanahaní, den først opdagede "indiske" ø, i besiddelse på det "meget katolske", spanske kongepars vegne. Til tegn derpå rejses det kristne kors på strandbredden, mens han selv holder den kongelige partisan. De indfødte bringer ham kostbare gaver af guld og sølv. (Stik af Theodore de Bry). *Acting as viceroy Columbus takes possession of Guanahaní, the first "Indian" island to be discovered, on behalf of the Spanish regents and erects the Christian cross on the beach. The natives bring precious gifts.*

anten og udstyret. Den godlidende høvding Guacanagari deltog i deres sorg og hjalp dem alt det han og hans folk kunne. Han vogtede strengt på, at ingen stjal noget af det bjergede gods. I hast fik de sammen-tømret et lille fort af noget af vragtømret. De kaldte fortet *Navidad* (jul). Halvdelen af folkene måtte efterlades, til de kunne komme tilbage og afhente dem. Columbus opfordrede dem til i mellemtiden at samle så meget guld som muligt. Ingen var kedede af at blive i den dejlige varme og med de smukke piger.

Forøvrigt har dagspressen for nogen tid siden meddelt, at den danske forfatter og filminstruktør Jørgen Leth mener at have lokaliseret vraget af SANTA MARIA på 3 m vand ud for Cap Haitien. Hvis det er rigtigt, bliver det interessant at se, hvor meget der er tilbage af det i et farvand, hvor teredoen, den trædende boreorm eller -musling huserer.¹³

1. ekspedition: Hjemturen

Med god samvittighed tiltrådte Columbus på NIÑA og Pinzónerne på PINTA hjemturen 16. jan. 1493, selv om søfolkene var skeptiske og frygtede, at de skulle krydse hele vejen op mod passatvinden. Her spillede Columbus imidlertid igen et trumfkort ud. Han havde med sin forbløffende navigatoriske opfattelsesevne næsten en sjette sans, en følelse af, at når han sejlede norden for tropernes passatvind, ville han få vestenvinden, der ville føre ham tilbage til Europa. Formodentlig har han gjort disse iagttagelser under sine tidligere farter. Som før antydet havde portugiserne endnu ikke tilegnet sig denne viden.

Han satte altså kursen mod østnordøst, indtil han omtrent på højden af det nuværende New York, på ca. 38° n. br., kunne styre østover i retning mod Açorerne. Det slog også til, men han havde nok ikke regnet med vinterstormene, der i høj grad besværliggjorde farten, som blev lang og drøj, kold og mørk og sled meget på folkene og på skibene, der lækkede slemt. Efter en rasende storm, hvorunder de på katolsk vis inderligt bad til himlen og lovede at foretage flere pilgrimsrejser, hvis de blev frelst, nåede de da også i elendig forfatning ind til Açorerne 17. febr. Undervejs var PINTA forsvundet af syne, og Columbus frygtede ud fra sine tidligere erfaringer, at Martín Pinzón atter havde drejet ham en knap og ville se at komme før ham til Spanien og aflægge beretning om ekspeditionen. Det var imidlertid stormen, der havde drevet ham langt op i Biscayabugten. De portugisiske myndigheder på Açorerne behandlede de nødstedte spaniere med største mistro. Columbus viste dem sit admiralsbrev, som de dog ikke ville anerkende. De tog nogle af mandskabet til fange, men de kom dog hurtigt tilbage, hvorefter spanierne i en fart drog videre. Atter mødte de hushøje bølger og voldsomme storme, som sønderrev sejlene og blæste skibet lige ind i Tejo-floden og Lissabon, arvefjendens havn. Her lå selve den berømte Bartolomeu Diaz, han der som omtalt i 1487/88 havde nået Afrikas sydspids, som chef på det kæmpestore portugisiske vagtskib. Han kom i sin chalup over til NIÑA for at få at vide, hvad det var for et skib, og hvor de kom fra. Det må have været et fantastisk møde mellem to af datidens allerstørste opdagelsesrejsen-

de, som egentlig var fjender, men som respekterede hinanden og havde så meget tilfælles. De kendte forøvrigt hinanden, for da Diaz i 1488 kom hjem fra sin rejse og af lagde beretning til kongen, var Columbus personligt tilstede. Nu kom han hjem fra det han troede var Indien, og Diaz må have været meget bitter over at høre det. Det blev aldrig betroet ham at føre en ekspedition rundt om Afrika til Indien, fordi han som fortalt lod sig tvinge til at vende om på grund af mandskabets mytteri. I hans sted blev Vasco da Gama den foretrukne som leder af ekspeditionen, der nåede Indien 1498.¹⁴

Da kong João hørte om Columbus' ankomst, optrådte han venligt, skønt han vel helst ville have drejet halsen om på ham. Columbus blev afhentet til audiens med musik og ære. Befolkningen strømmede nysgerrigt til, og han måtte aflægge en formodentlig grundig redigeret beretning for kongen, der lovede ham al mulig støtte, men dog antydede, at det land han havde opdaget formodentlig tilhørte Portugal, hvortil Columbus svarede, at han slet ikke havde været på portugisisk område. Han mælte selvfølgelig ikke ét ord om rejsens start gennem portugisisk territorialfarvand.

Forøvrigt forbitrede disse højhedsstridigheder forholdet mellem de to rivaliserende lande. I 1492 havde pave Alexander VI, den berygtede Borgia, i sin egenskab af jordens mægtigste herre og Guds stedfortræder ved rygtet om Columbus' planer egenmægtigt bestemt, at alle nyopdagede lande vest for en linie gennem Açorerne og de Kapverdiske øer skulle tilhøre Spanien, og

de der lå øst derfor Portugal. Den portugisiske konge var dog ikke tilfreds dermed, og han og de spanske regenter enedes så uden pavens medvirken om den bekendte *Tordesillas-overenskomst* 1494, hvorefter demarkationslinien skulle rykkes ud i Atlanterhavet til 370 leguas, altså ca. 2000 km, vest for Kapverde-øerne. Alle opdagelser vest for linien skulle være spanske og alle øst derfor portugisiske. Det er en af verdens mærkeligste bestemmelser, idet den gjaldt fuldstændig ubesejlede, ikke-kortlagte, ganske ukendte havområder, som ikke kunne nærmere bestemmes med datidens hjælpemidler. Ingen korrekte grænser kunne afstikkes, da man som omtalt ikke havde mulighed for at måle længdegraderne. Portugal var dog ikke utilfreds, idet landet senere fik Brasilien, fordi Sydamerikas østlige fremspring, som portugiseren Cabral i året 1500 nærmest ved et uheld opdagede, mentes at ligge inden for det portugisiske område. Derfor er Brasilien endnu i dag portugisisk af sprog og kultur.

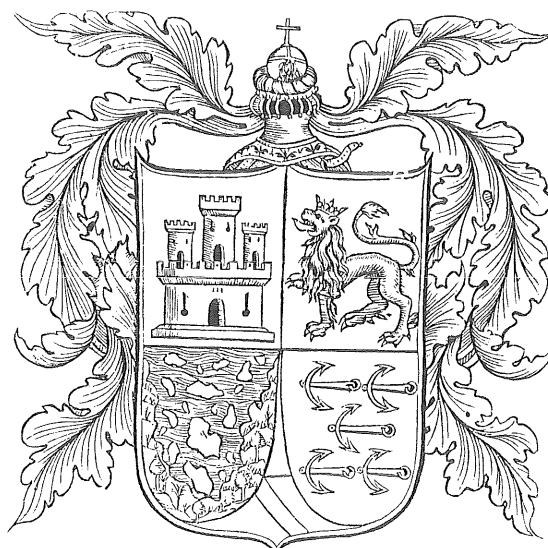
Det må have været ydmygende for kongen at høre om Columbus' med bravur udførte rejse, ikke mindst da han jo selv i 1484 havde afvist ham. Hans rådgivere, der havde forledt ham til afslaget, har uden tvivl fået røde ører, selv om de sikkert ikke undlod at fortælle kongen, at Columbus slet ikke havde nået Indien. Hans små fattige og primitive øer kunne umuligt være en del af Østens eventyriger. Men over for Columbus var kongen lutter venlighed. Han sendte hilsner med til Isabella og Ferdinand, og få dage efter var Columbus tilbage i Palos, 15. marts 1493.

Her ventede han så småt at erfare, at

Martín Pinzón allerede skulle være kommet tilbage og havde henvendt sig til majestæterne. Som omtalt var han virkelig blevet drevet langt nordpå ud af kurs og kom derfor stærkt forsinket hjem kun tre timer efter Columbus. Han havde ganske rigtigt sendt bud over land til kongeparret, men dette havde nægtet at tale med ham uden i Columbus' nærværelse, så han fik ikke taget æren fra ham. Nedslået og syg - måske af malaria eller syfilis - tog han hjem, og fem dage senere døde han i sin seng.

Columbus blev nu kaldt til majestæterne, der opholdt sig i Barcelona. I et flot optog drog han i begyndelsen af april 1493 op til slottet med de indianere, han uden videre havde taget med sig derovrefra, med papegøjer og med talrige kister og skrin med de herligheder, han havde medbragt som prøver. Han fik lov til at sidde ned på en taburet i regenternes selskab og kunne i timevis fortælle dem om sine oplevelser i Indien - eller *las Indias* (flertalsform, jfr. i dag: the West Indies), som området officielt blev kaldt langt op i tiden.

Isabella og Ferdinand var selvfølgelig henrykte, da de så indianerne og papegøjerne og fik hans dagbog at studere. Det var jo opbyggeligt at læse hans ord om, at indianerne var fredelige og lydige mennesker, der nok ville egne sig udmærket som tjenestefolk og syntes at kunne blive gode kristne, men bag de mange ord var det småt med alle de rigdomme i guld, sølv og krydderier, han havde lovet dem. I virkeligheden var de skønne øer ret golde, nærmest marginaljorder, som var ubrugbare, når regnen udeblev. Hverken de eller Columbus kunne ane, at kartofflen, majs,

I maj 1493 fik Columbus tildelt sit fyrstelige våbenskjold af Isabella og Ferdinand. I de fire felter ses 1. et kastel (Isabellas Kastilien); 2. en løve (Ferdinands León); 3. vrirten af de vestindiske øer; 4. fem ankre som symbol på søfarten. Som hjelmmerke optræder rigsæblet, der angiver hans titel som vicekonge, med korset for at betone det kristne islæt. *Columbus' coat-of-arms from 1493 with the citadel of Castile, the lion of León, a multitude of West Indian islands and five anchors. The crest in his helmet is the orb - he was after all viceroy - together with the Christian cross.*

tobakken, kakaobønnen, tomaten osv. med tiden skulle blive langt mere værdifuld for Europas mennesker end alt guld. For ikke at glemme hængeskøjten, som efterhånden skulle revolutionere Europas orlogsflåder ved at løse pladsproblemet om bord på de overbemandede skibe.

Columbus var i kridthuset og fik sit fine *adelsskjold* med Castiliens kastel, Leóns

løve, Vestindiens vrimmel af øer, samt søfartens fem ankre. Som hjelmtegn fungerede rigssæblet i form af jordkloden med det kristne kors. Han var jo vicekonge.

Fra 1493 stammer også hans besynderlige kryptiske *monogram*, næsten endnu værre end et moderne "logo", som han satte som underskrift på sine skrivelser:

Mange har prøvet at tyde det, men ingen véd præcis, hvad den selvbevidste, dybt religiøse drømmer har ment. De tre første S'er kan måske læses som et trefoldigt Sanctus (hellig), og A'et som forkortelse for almirante (admiral). Andre har tydet de to første linjer som: Servus Sum Altissimi Salvatoris (jeg er den allerhøjeste frelsers tjener). 3. linje kunne også tydes som en påkaldelse af Christos (x = græsk ch), Maria og Yosephos (Josef). En nøgtern forklaring af de første tre linjer kunne muligvis være: Cristóbal (X) Almirante (A) Mayor (M) de las Indias (Y og I har samme værdi) Sub-Scripsi (S.S.S.), dvs. Jeg, Christopher, storadmiral over de indiske lande, har underskrevet dette. Sidste linje hentyder uden tvivl til hans fornavn Christoferens (den der bærer Kristus, - græsk Xpo = Cristoforo).

Overalt i dagbogen betoner han, hvorledes Gud har hjulpet ham under alle livets og rejsens tilskikkelser. Han føler det virkelig, som om han er den hellige Christo-

pher, færgemanden som iflg. legenden bar Kristus. Selv om han var en overlegen god sømand, var han også et stort stykke af en religiøs mystiker.

2. ekspedition

Columbus havde ingen ro, han måtte hurtigt af sted igen og følge lykken op samt prøve at nå frem til herskerne af Japan, Kina og Indien, og han måtte ligeledes undsætte de efterladte i Navidad og få fat i det guld, de i mellemtiden forhåbentlig havde samlet. Denne gang havde han ingen vanskeligheder med udrustningen. Da han drog af sted fra Palos 25. sept. 1493, befalede han over tre store karakker og 14 karaveller, fyldt med udstyr, husdyr, proviant, talrige forventningsfulde kolonister, statsembedsmænd og soldater, samt en flok af stolte, eventyrlystne adelige hidalgos. Det var en rigtig koloniserings ekspedition.

Rejsen fulgte nu den samme rute, som han så forsigtigt havde taget første gang. Nu havde han intet at frygte af portugiserne. Forunderligt, at han med sit sikre nautiske instinkt straks fra begyndelsen var slået ind på den vej, som sejlskibene i århundreder derefter i store træk fulgte. Det var den korteste og hurtigste vej, lagt tilrette fra naturens hånd. Allerede 3. november anduede han en ø i Antillerne, som han kaldte Dominica, Søndagsøen. Columbus' religiøse *navngivning* af de mange øer og steder var kun i de færreste tilfælde efter helgenkalenderen, altså efter den dag han opdagede dem, men skete mere ud fra almindelig religiøs følelse. Han mindedes også kongefamilien og fædrelandet. Mange navne hentydede til

På sin anden rejse passerede Columbus 14. nov. 1493 den største af de øer, han kaldte Jomfruøerne. Han døbte den Santa Cruz, det hellige kors, hvilket senere på fransk blev til St. Croix (i dansk besiddelse 1733-1917). Han ankrede op ved den nuværende Salt River Bay på øens nordside, hvor han mødte de krigerske karibere. Fotoet viser munden af Salt River set fra luften mod vest. Pynten i forgrunden er Cabo de la Flecha, Pilepynten. (Foto: Henning Henningsen 1976). *On his second voyage, on November 14th 1493, Columbus passed the largest of the Virgin Islands, which he called Santa Cruz (St. Croix in French). He cast anchor by the mouth of Salt River on the north coast, and it was here he met the warlike Caribs for the first time. The place is shown here viewed from the air. The island of St. Croix was in Danish possession 1733-1917.*

stedernes karakteristiske udseende eller til forekommende planter og dyr. Undertiden bibeholdt han de indfødtes navnebetegnelser.

På denne rejse sigtede han i modsætning til på første rejse de mange øer, der altså ikke lå i tåge, mens han styrede mod nordvest langs de små Antiller. Hvad der især interesserer en dansk læser er, at han 14. november passerede nordsiden af det nuværende *St. Croix*, som han på spansk døbte Santa Cruz (det hellige kors). Tainoerne (arawakerne) kaldte øen Ay-Ay. Disse fredelige agerdyrkere og jægere beboede den. Talrige arkæologiske fund er gjort her, bl.a.

af danskeren Folmer Andersen. Men det synes som om de frygtede, krigeriske karibere, der også oprindelig kom fra Sydamerika, netop på denne tid var i færd med at angribe og erobre øen.¹⁵ Kariberne - jfr. den moderne betegnelse det Karibiske hav og Karibien for hele det vestindiske område - kaldtes også *caniba*, meddeler Columbus. Herfra stammer ordet kannibal, idet spanierne troede de var menneskeædere. Om de virkelig var det, er aldrig blevet bevist. Den spanske regering tillod 1547, at man gjorde de ugudelige folk, der mentes at være kannibaler, til slaver eller dræbte dem, og det er derfor muligt, at spanierne ligefrem var interesserede i at stemple så mange som muligt som sådanne modbydelige mennesker, selv om de ikke var det.¹⁶

Stedet hvor Columbus ankrede op var udmundingen af den nuværende "Salt-å", kaldet Salt River Bay. Det må dengang have været et handelsmæssigt og religiøst center p.g.r. af dets beskyttede beliggenhed. Her er fundet mange stenartifakter, og man har påvist en boldplads til det "hellige" boldspil, som vi kender det fra Maya-kultstederne på den vest derfor beliggende Yucatán-halvø. Columbus sendte skibsbåden med ca. 25 mand i land for at undersøge en landsby. De befriede dér nogle arawak-fanger, som kariberne havde taget, men så kom de i kamp med en kano med et par karibere, som skød med bue og pile. Den ene blev dræbt og den anden såret, ligesom en spanier blev dødeligt truffet. Columbus kaldte den østlige pynt af bugten for *Cabo de la Flecha* (pilepynten).¹⁷

Flåden sejlede nu videre mod nord til den klynge øer, som han gav navnet de

11.000 Jomfruøer (Once Mil Virgines) efter legenden om den hellige Ursula af Køln med hendes 11.000 jomfruer. Det er derfor, de den dag i dag hedder *Virgin Islands*. De nuværende engelske Jomfruøer gav han navne som Anegada, Virgin Gorda, Tortola, og de amerikanske Jomfruøer - tidligere Dansk Vestindien - døbte han St. Thomas og St. Juan (St. Jan, engelsk St. John). Herpå fortsatte han via den større ø Puerto Rico (den rige havn) - han kaldte den forøvrigt San Juan Bautista (Johannes Døberens ø) - til Haiti (Hispaniola) for at undsætte de efterladte 39 folk i Navidad-fortet.

Til Columbus' store græmmelse viste det sig, at de alle var blevet dræbt af de indfødte, idet de havde provokeret dem med ran, voldtægt, tortur, drab osv. Columbus havde ved afskeden formanet dem til at omgås de tillidsfulde indfødte venligt. Nu var der ikke andet for end at straffe dem blodigt. De blev tvangsomvendt og gjort til slaver - 500 blev sendt til Spanien -, og mange blev dræbt. Mødet mellem de to kulturer havde atter vist sig katastrofalt for begge parter.

Columbus grundlagde nu et nyt støttepunkt på Haiti. Til ære for dronningen kaldte han det Isabella. Det viste sig dog at ligge uheldigt i et vådområde med millioner af moskitoer, hvorfor det efter få år blev afløst af *Santo Domingo* (nu hovedstad i den Dominikanske republik). Denne by skulle i fremtiden blive spaniernes faste punkt i Vestindien. Han opsøgte igen Cuba, som han stadig troede var en del af Kina. Han fandt aldrig ud af, at det var en ø. Det skønne Jamaica anløb han også, men udbyttet af guld og andre rigdomme var

De første "indianere" Columbus traf, var de primitive men venlige tainoer af arawak-stammen. 1493 kom han i kontakt med kariberne, en langt fra fredelig stamme, som var i færd med at undervinge arawak'erne på St. Croix. Vist p.gr. af en sproglig misforståelse troede spanierne, at kariberne var karnibaler, men det er aldrig bevist, at de var det. Træsnittet her - fra 1505 - viser nok, at disse karibere så "vilde" ud, men ikke at de var menneskeædere. *The first "Indians" whom the Spaniards met were the primitive and peaceful Tainos of the Arawak tribe, but in 1493 they met the Caribs who were engaged in overpowering the Arawaks. The Spaniards thought that the Caribs were cannibals, but this has never been proved. Woodcut from 1505 showing a Carib couple.*

stadig magert. Han pådrog sig desuden den uundgåelige malaria, som alle før eller senere kom til at lide af og eventuelt bukke under for. Columbus blev dog skånet og drog hjem.

I juni 1496 ankom han til Cadiz. Da var det klart for alle, at han havde været en dårlig administrator, der ikke kunne klare at sætte sig i respekt over for de selvbevidste og stridslystne spaniere, høje som lave. Selv om han var admiral, vicekonge og guvernør, regnede de hovne og arbejdssky adelsmænd ham åbenbart ikke for så god som en spanier. Han var jo udlænding og af ringe herkomst, - hans dygtighed ufortalt. Han beholdt dog majestæternes, ikke mindst Isabellas velvilje, selv om de til sidst blev nødt til at fratage ham vicekongeværdigheden af gavn, dog ikke af navn. Han kunne ikke undgå at føle, at han var på nedtur.

3. ekspedition

På sin tredje rejse (1498-1500), der med seks skibe gik ad en endnu sydligere rute, kom Columbus til øen Trinidad. Syd for den så han den mægtige Orinoco-flods enorme delta, hvis ferskvand i en afstand af 48 leguas fyldte Paria-bugten. Her så han også indianske fiskere drive perlefiskeri med stort udbytte. I sin feberfantasi - han led atter af malariaanfald - mente han, at floden måtte være en af paradiset's fire floder, og at paradiset altså måtte befinde sig i nærheden. Han satte her sin fod på Sydamerikas fastland i det nuværende Venezuela. Han var klar over, at han her havde fundet et stort og ukendt kontinent, og skrev til majestæterne, at besiddelsen af dette ville gøre dem til de største herrer på jorden.

Herfra stak han tværs over det Karibiske hav til Santo Domingo, hvor hans bror Bartolomé fungerede som guvernør. Her stod

det alt andet end godt til blandt de mange spanske kolonister. Han havde ikke autoritet nok til at sætte dem på plads, og majestæterne fik mangfoldige klager over hans og broderens elendige administration sendt hjem med hvert skib. Til slut måtte de beslutte sig til at lade den effektive embedsmand *Francisco de Bobadilla* undersøge forholdene som kongelig kommissær. Dette ordensmenneske, der ikke var nogen ven af Columbus, var så forfærdet over at møde den massive front af slendrian, snyderi, jalousi, oprør, overgreb osv., at han straks satte Columbus fra bestillingen som guvernør og sendte ham og hans bror hjem med næste skib, begge med lænker om arme og ben som storforbrydere. Det var for Columbus en ufattelig ydmygelse i forhold til tidligere triumfer. Han mødte op for Isabella og Ferdinand med lænker på og blev straks sat fri af de rystede regenter, der erklærede, at det absolut ikke havde været meningen. Men i realiteten var Columbus nu uden magtbeføjelser. Det har sikkert også naget hans sjæl at høre om portugisernes vellykkede ankomst til Indien under Vasco da Gama 1498. Hvad var hans egen indsats værd?

4. ekspedition

Columbus følte i sin håbløshed, at han måtte ud igen. I 1502 fik han - egentlig mærkelig nok - lov til med fire karaveller at tage på den fjerde rejse, som han optimistisk håbede skulle give nye opdagelsesresultater. Nu måtte han sætte alt ind på at opsøge centrene og herskerne i de store riger, som det endnu ikke var lykkedes ham at finde. Især Indien lå ham på sinde. Ad den velkendte

rute kom han via Antillerne til Santo Domingo, hvor den nye guvernør *Nicolas de Ovando* havde fået kongelig ordre til ikke at lade vicekongen - for den titel havde han endnu - anløbe havnen, så han måtte ligge udenfor på reden. Også dette en ny ydmygelse! Men hævnen kom som sendt fra himlen. En rigt ladet spansk flåde lå i havnen for afgang, og Columbus, der med sin forunderlige nautiske tæft kunne fornemme, at en orkan var undervejs, advarede Ovando mod at lade den afsejle. Ovando var ikke til sinds at tage mod råd fra Columbus, så han lod den sejle. Om bord var Bobadilla, som ved sin hårdhændede optræden havde gjort sig grundigt forhadet, ikke mindst blandt de indfødte, og ligeledes andre af Columbus' erklærede fjender blandt embedsmændene. Næppe var de kommet ud i rum sø, før orkanen ramte dem. Tyve af skibene gik under med besætning og fragt, og næsten alle Columbus' uvenner druknede. Han tog dette som et tegn på, at Vorherre stod på hans side og ville hævne den uretfærdighed, han havde lidt.

Han sejlede nu via Cuba over det Karibiske hav til det nuværende Honduras' kyst, hvor han kom i kontakt med det berømte maya-folk uden at få noget indtryk af dets kultur, som var langt højere end hvad han hidtil havde set. Videre langs Mellemamerikas østkyst forbi det nuværende Nicaragua og Costa Rica langs Panamá-tangen, som han dog ikke overskred. Han må have hørt, at der ikke var langt over til havet mod vest - Stillehavet - , for han identificerede tangen med Malakkahalvøen. Herfra kunne der ikke være langt til Indien, mente han. Men han fandt selvfølgelig aldrig

Columbus var som admiral uovertruffen på navigationens område, men som vicekonge og guvernør var han helt umulig og kunne ikke holde styr på den brogede skare eventyrere og conquistadorer, som var hans undersætter. Kun få år efter hans store triumf kom den bitre nedtur: På sin tredje rejse (1498-1500) blev han på Haïti slået i lænker af den udsendte kongelige kommissær Francisco de Bobadilla og ført som storforbryder til Spanien, hvor majestæter-

ne dog straks løslod ham. Men vicekonge blev han ikke mere. (Stik af Theodore de Bry). *Columbus achieved many triumphs as a navigator and an admiral but he was a wretched administrator. On his third voyage (1498-1500) he was put in chains on the island of Haïti by the royal commissar Francisco de Bobadilla and carried home to Spain as a super-criminal. The King and Queen, however, had him released immediately.*

Malakkastrædet, som skulle føre ham der-til, og p.gr. af ualmindelig dårligt vejr, sygdom og andre uheld måtte han vende om. Det endte med, at alle fire skibe gik tabt ud for Jamaicas kyst, efter at der havde været mytteri, kamp mod de indfødte, proviantmangel, malariadød osv. Skibsskrogene var næsten opædt af boreorme. Alle måtte redde sig ved at svømme i land. Det var en for-
tvivlende situation, som ikke blev bedre ved at de spanske myndigheder i Santo Domingo, som de til slut med besvær fik sendt et nødråb til, ikke ønskede at hjælpe Columbus, som de kun kendte som en besværlig kværvulant. Efter over et års ophold på den øde, moskitoforpestede strand kom endelig et lille skib for at afhente de sørgeligt få tilbageblevne. Blandt dem var forøvrigt Columbus' søn Ferdinand, der havde gjort rejsen med. Alle havde været ved at miste håbet om at overleve.

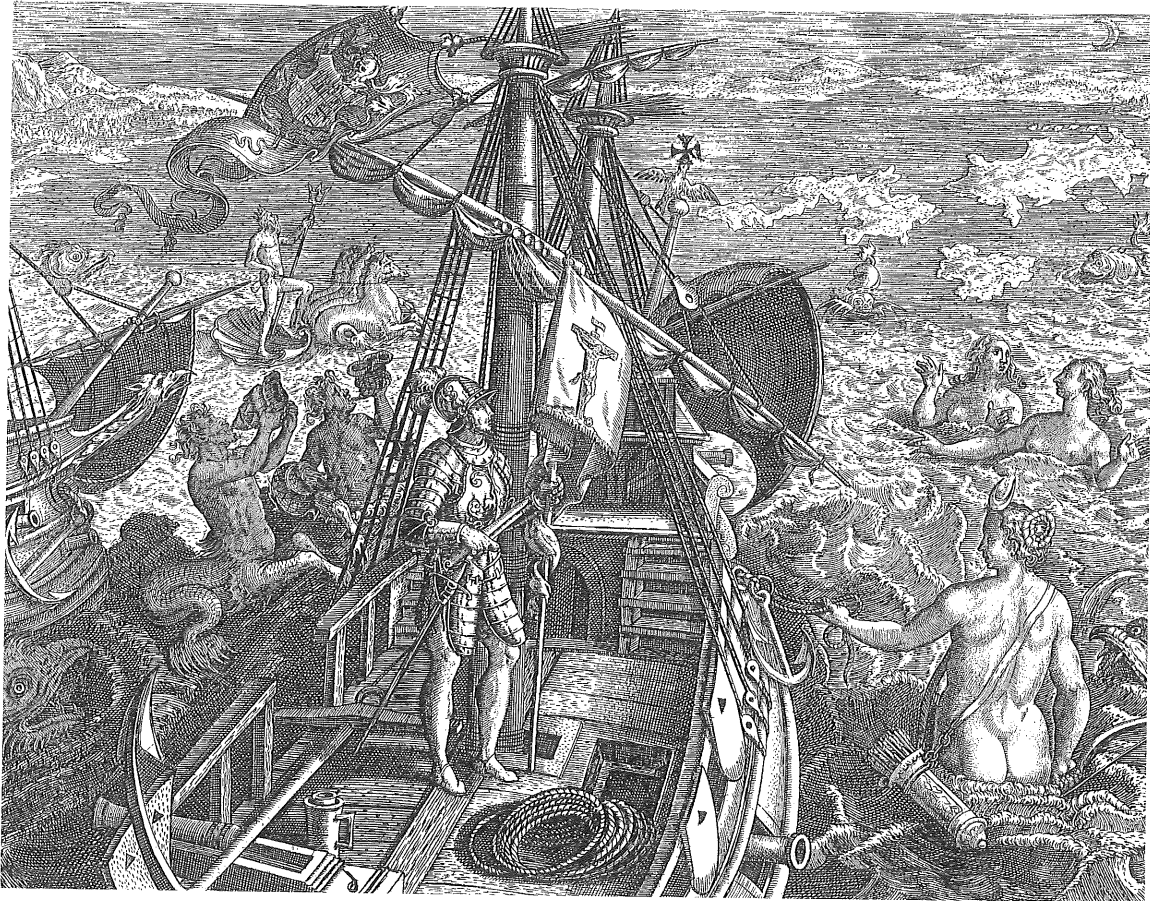
Død og eftermæle

I november 1504 kom Columbus syg og ødelagt tilbage til Spanien. Da lå hans beskytterinde Isabella for døden, og ingen havde brug for ham. Han døde selv 20. maj 1506 i Valladolid. Hans lig nedsattes 1513 i domkirken i Sevilla - de sørgeligt berømte lænker kom med i kisten -, men overførtes omkring 1536 til katedralen i hans egen by Santo Domingo på Haiti. 1796 blev det flyttet til Habana på Cuba, og efter den spansk-amerikanske krig tilbage til Sevilla i 1896. I den kæmpestore katedral kan man nu dvæle foran hans store gravmæle med ligbåren, der bæres af de fire kronede konger af Kastilien, León, Aragón og Navarra i overmenneskeligt format. Der er dog op-

stået tvivl om han virkelig ligger der. Enhver guide i kirken betror turisterne, at de derovre i Habana beholdt hans ben og sendte de forkerte tilbage, - måske sønnen Diegos.

Den verdensdel, som Columbus sig selv uafvidende fandt, fik ironisk nok ikke hans navn, da han allerede før sin død næsten var glemt af offentligheden i mængden af de talrige spanske ekspeditioner. En rig florentinsk købmand *Amerigo Vespucci*, der som amatørgeograf havde været med på et par spanske ekspeditioner, bl.a. en, som blev ledet af Juan de la Cosa, og havde skrevet journalistiske beretninger derom, var blevet så populær ved sine spændende skildringer, som folk over hele Europa slugte, at man efter hans fornavn kaldte den nye verden, "novo mundo", for *Amerika* og ikke f.eks. *Colombia*. Sælsomt er det unægtelig, at en playboy og charlatan, som Vespucci er blevet kaldt, skulle give navn til to store kontinenter.

At Columbus var en idérig person og en overmåde god navigatør, som trods datidens ganske primitive hjælpemidler alligevel med forbavsende sikkerhed fandt vej over verdenshavene, er klart. En betydelig del af hans personlighed bestod som sagt af fantasifulde drømme og megen religiøs mystik, selv om man ikke må tro, at han kun var en veg fantast. Var han det, var han forblevet ukendt. Anekdoten om Columbus' æg kaster et skarpt lys over hans snarådighed og overlegenhed over for de dumsmarte adelige kritikere. Ganske vist er denne historie gammel: den blev fortalt trekvart århundrede før om den italienske arkitekt Filippo Brunelleschi, der vovede

Columbus' apoteose som admiral over oceanet. Han står i harnisk og hjelm, med admiralsstav og kristent banner på dækket af et skib, på hvis bovspryd nok den Helligånds due sidder, mens admiralsbolsanen med hans broderede våbenskjold vajer fra stormasten. Havets hedenske væsner og guder hylder ham: Neptun med tritoner, til højre jagtens gudinde Diana, havfruer og havuhyrer, - en pudsig men tidstypisk blanding af hedenskab og kristendom. (Stik af Th. de Bry). *Columbus as admiral of the ocean, with a church banner, the dove of the Holy Spirit, and the pennant with his coat-of-arms. The heathen creatures of the sea are paying tribute to him: Neptune, tritons, Diana, mermaids and sea monsters.*

det umulige: at sætte kuplen på domkirken i Firenze. Men den er nok karakteristisk for dem begge.

Ingen vil nægte, at Columbus var umulig som administrator, - en post han selvfølgelig aldrig skulle have forlangt at få. Hans stædige tro på at have nået i hvert fald udkanten af Asiens storrigter, er latterlig for os, der kan slå op i atlasset og se hvordan verdensbilledet ser ud, og der var jo da også mange i datiden, som følte det. Men man må ikke glemme, at denne fikse idé

var baggrunden for hans tanker og bedrifter. Uden den var han ikke draget ud.

Her kan man ikke lade være med at spekulere på, hvad Columbus ville have gjort, hvis han med sin lille fattigmandsflåde virkelig var kommet til kejseren af Zipangu (Japan), storkhanen af Cathay (Kina) eller maharajaerne af Indien. Hvordan ville han være kommet på talefod med dem? Hvad havde han at tilbyde af handelsvarer ud over primitive glasperler, bjælder og røde hatte? Hvordan kunne han håbe på at give dem et indtryk af de spanske majestæters magt og væld? Ville de ikke have anset ham for en fræk og latterlig bissekræmmer eller en galning? Ville de ikke dræbe ham og ødelægge hans skibe? Nu blev disse spørgsmål ikke aktuelle, og det var sikkert et stort held for ham, at han havnede blandt uciviliserede naturfolk, som han kunne imponere med sine bjælder. Man synes ved nærmere eftertanke, at alle hans ekspeditioner var yderst letsindigt tilrettelagt. Selve sejladsen var forsvarlig, om end dristig, - men følgerne? De var dog tænkt som handelstogter, men Columbus havde hverken varer at handle med, penge at købe for eller magt at tiltvinge sig fordele med. Mon Isabella og Ferdinand virkelig ikke har tænkt på disse særdeles vigtige spørgsmål?

Columbus' opdagelser betød en vældig ekspansion for Europa på godt og ondt, langt mere end nordboernes tilfældige landinger i ugæstmilde himmelstrøg. Han kan derfor trods alt med rette kaldes den virkelige opdager af Amerika. Han skal have

æren derfor, men et vældigt ansvar blev derved lagt på hans skuldre og hans eftermæle indtil og udover denne dag, vi fejrer hans jubilæum.

Om han selv efterhånden muligvis fik en lille tvivl i sit sind, hvorvidt han nu virkelig havde nået Indien, kan vi ikke vide. Det ville næsten have været helt forkert, om han havde. Og hele verden accepterede i virkeligheden straks de misvisende indiske betegnelser. De vil formodentlig aldrig kunne udryddes af sproget.

At Columbus snød, løj, bedrog, brugte småfiduser osv. hvor han mente det var nødvendigt, kan vi dårligt bebrejde ham, for det er rent menneskelige træk. Den sorteste plet på hans ære, synes vi, er de sølle maravedis, som han tilsvindlede sig fra den stakkels sømand Rodriguez, der først så land forude. Ellers opførte han sig, såvidt vi kan se, som en gentleman. Men forøvrigt er det ikke et vigtigt spørgsmål, om vi kan lide ham eller ej. Efter hans ganske kortvarige tiårs optræden på verdensteatret, hvor han ligesom sprængte alle horisonter, så Europa unægtelig anderledes ud. Hvorvidt det var godt eller ondt, er op til hver enkeltets afgørelse. I hvert fald: sket var sket, og der gik ingen vej tilbage.

Uden tvivl havde Columbus et varmt menneskehjerte, og vi må nok på hans vegne være glade for, at han døde så tilpas tidligt, at han ikke blev udsat for at opleve conquistadorernes værste terroraktioner: Cortéz' i Meksiko og Pizarrós i Perú - og utallige andre forbrydelser.

Efterskrift og henvisninger

Denne artikel tilegner jeg mindet om min strenge ven og kyndige læremester, kaptajn *Carl V. Sølvér* (død 1966), som ikke mindst med sit værk "Imago mundi" fra 1951 åbnede øjnene hos mange yngre maritimhistorikere for navigationens udvikling og hjælpemidler i opdagelsesrejsernes tidsalder. Han ville ganske sikkert have haft meget at indvende mod nærværende arbejde, som dog er skrevet i ærbødighed for hans store lærdom og praktiske viden, men jeg håber og tror, at han omend brummende ville have godkendt nogle af de nye tanker i det.

I 1828 udgav i London den berømte amerikanske forfatter *Washington Irving* (1783-1859) den første populære bog om Columbus, "A History of the Life and Voyages of Christopher Columbus", som han

havde skrevet, da han var amerikansk ambassadør i Spanien, samtidig med at han arbejdede på sin charmerende bog "Tales of the Alhambra", der er blevet en slags bibel for alle Alhambra-elskere (udg. 1832). Columbus-bogen blev en stor succes og startede en syndflod af bøger om hans opdagelsesrejser, og den udkom endda som skolebog i forkortet udgave. Handels- og Søfartsmuseet har i sit bibliotek en udgave, trykt i Leipzig 1840. Den har tilhørt kapt. Sølvér, fra hvem museet har arvet den. Siden da har et utal af mennesker i alle lande følt sig kaldet til at give deres bidrag til løsning af gåden om Columbus. Her skal blot nævnes et lille udvalg, som jeg har haft lejlighed til at lære af og tage stilling til.

Litteratur

Allgemeine Historie der Reisen zu Wasser und zu Lande oder Sammlung aller Reisebeschreibungen ... Bd. XIII (Leipzig 1755).

Geoffrey Ashe, Thor Heyerdahl m.fl.: The Quest for America (New York 1971).

Kaj Birket-Smith: Columbus, i Jordens Erobring V (Kbh. 1931).

Ernle Bradford: Christopher Columbus (London 1973).

Rinaldo Caddeo (udg.): Columbus Skibsjournal 1492-1493 (Kbh. 1942).

J.B. Charcot: Christophe Colomb vu par un marin (Paris 1928).

John Dyson: Columbus - For guld, Gud og ære (Kbh. 1991). - Eng.udg.: For Gold, God and Glory (London 1991).

Johannes Fabricius: Opdagelsernes Billedbog (Kbh. 1978).

Julio F. Guilién: El primo viaje de Cristóbal Colón (Madrid 1943, dagbogen på spansk).

Sten Wijkman Kjærsgaard: Columbus' hemmelige dagbog (Kbh. 1992).

Erik J. Lawaetz: St. Croix 500 Years - Pre-Columbus to 1990 (Herning 1991).

Eugene Lyon: Search for Columbus, i National Geographic, jan. 1992.

Samuel Eliot Morison: Admiral of the Ocean Sea. A Life of Christopher Columbus (Boston 1944).

Gail Roberts: Atlas of Discovery (London 1973).

Carl V. Sølvér: Imago mundi (Kbh. 1951).

Paolo Emilio Taviani: Christopher Columbus. The Grand Design (London 1985).

Søren Thirslund: Træk af Navigationens Historie I (Helsingør 1987).

Heinrich Winter: Die Kolumbusschiffe von 1492 (Rostock u.å.).

Noter

- ¹ R.A. Skelton, T.E. Marston & G.D. Painter: The Vinland and the Tartar Relation (New Haven 1965). - Oversigt i G. Ashe m.fl.: The Quest for America 96ff., 175 ff. *Der har været rejst tvivl om kortets ægthed, men denne synes bevist ved de nyeste undersøgelser.
- ² Sofus Larsen: The Discovery of North America Twenty Years before Columbus (Kbh. 1925); *Hennings Henningsen* i Handels- og Søfartsmuseets årbog 1972, 221ff.
- ³ Det foreliggende stof er i forbilledlig form udgivet i Grønlands historiske Mindesmærker (ved Finn Magnussen og C.C. Rafn) I-III (Kbh. 1838-45).
- ⁴ Oversat af N.M. Petersen i Islændernes Færd ude og hjemme III (Kbh. 1920), 90ff.
- ⁵ Alexander von Wuthenau: Pre-Columbian Terracottas (London 1965). - Samme: Unexpected Faces in Ancient America (New York 1975).
- ⁶ Erik Lawaetz: St. Croix 500 Years, 14.
- ⁷ Carl V. Sølver i H&S årbog 1952, 100ff.
- ⁸ Toscanelli-brevene aftrykt i *Caddeo*: Columbus Skibsjournal, 245ff.
- ⁹ Carl V. Sølver i H&S årbog 1951, 103ff.
- ¹⁰ Se redegørelsen herfor i *Dyson*: Columbus.
- ¹¹ Se ligeledes *Dysons* omtalte værk.
- ¹² Ben Kesler: Priceless Heritage. History and Lore of Estate St. George ... St. Croix, U.S. Virgin Islands (Frederiksted, St. Croix 1988), 2.
- ¹³ Politiken 23. maj 1991.
- ¹⁴ Carl V. Sølver i H&S årbog 1943, 20ff.
- ¹⁵ Ben Kesler, anførte skrift 3f.
- ¹⁶ Erik Lawaetz: St. Croix 52ff., 466ff., med tolkning af de tre foreliggende rapporter.
- ¹⁷ Jfr. William F. Cissels rapport om stedet 1987, afgivet til Christopher Columbus Jubilee Committee i anl. af planlæggelsen af 500-års jubilæet for Columbus 1993 (på St. Croix).

Christopher Columbus – Dream and Reality

Summary

1992 is the year we celebrate the 500th anniversary of the discovery of America by Columbus. In actual fact many people visited America before him, not only the Northmen living in Greenland around the year 1000 A.D., but also others, including many sailors who were carried over to the eastern coast of America by the constantly blowing trade wind and were stranded with no possibility of returning.

Many people in North, Central and South America have protested against the festivities to celebrate the anniversary and indeed against Columbus himself. This is because of the violence, slavery and genocide which followed in his wake, not to mention the terrible ravages caused by the Europeans' diseases. However, if Columbus had not set out on his voyage then another person would have done so. The time was ripe and it was necessary to find the

New World. The ancient trade and communication links with the wealthy Asian countries like Japan, China and India had been cut off by the Muhammedans, and Portugal, Europe's leading maritime nation, was trying to make contact with India by sending its ships south of the unknown part of Africa. It took about three-quarters of a century before Bartolomeu Diaz reached the Cape of Good Hope in 1488, and it was not until 1498 that Vasco da Gama sailed the last lap of the journey across the Indian Ocean.

Other people, the Italian geographer Toscanelli for example, suggested the alternative idea of sailing to the west from Europe, since his calculations showed that the distance to East Asia across the Atlantic Ocean could not be very great, and people knew quite well that the Earth was round. The idea was seized on by an Italian called Christopher Co-

lumbus (Cristoforo Colombo), who was born in the rich maritime trading city of Genoa in 1451. He was a trained sailor who knew the Mediterranean Sea and the Atlantic Ocean from Iceland to the Gold Coast, and he had lived in Lisbon and on Madeira. In or around the year 1484 he approached the Portuguese king João II with a plea for support in sending a ship to the west, but he was refused. The following year he moved to Spain, where he settled down, changed his name to Cristóbal Colón and asked King Ferdinand and Queen Isabella for support. They too refused his request. Spain was at war with Granada, the last of the Moorish states, and had no money for Columbus' project. After Granada was finally defeated in 1492 the Spanish regents decided to support him. A modest fleet consisting of two small caravels and the nao "Santa Maria" were equipped with the bare necessities, and on September 6th 1492 the voyage of discovery began from the Canary Islands.

Countless books have been written about Columbus, and yet there are many aspects of his life and travels which have always been an enigma. Research conducted in recent years has solved some, but not all, of the riddles. The following account is based on the theories put forward by the Spanish maritime historian Professor Luis Coin in Cadiz. Not all the theories are substantiated but they do explain some of the enigmas surrounding Columbus.

A rewritten version of Columbus' diary from his first voyage has been preserved, but it is written in such a confusing and illogical way that it is quite clearly a source of deliberately false information. This can only be explained by the fact that Columbus did not after all sail due west, which has always been the accepted theory, but in fact chose a much more southerly route in order to take advantage of the north-east trade wind, whose secret Columbus had been the first to discover. However, this entailed sailing through Portuguese territorial waters, a forbidden area for a Spanish expedition, and that is why the diary conceals the true facts.

In several places the diary mentions a sea chart which Columbus followed. It must have been an amazingly accurate chart drawn on board an unknown ship, which some time earlier might have drifted into the Caribbean Sea and only got out

again with some difficulty. Columbus may have obtained it from the first mate who both drew it and described the route quite accurately.

Within 20 days they reached the Antilles, which lay hidden behind the fog, so it was not until the 32nd day, having drifted north-west with the current, that they made a landfall and went ashore on the little island of Guanahaní in the Bahamas. Columbus called the island San Salvador, but we do not know exactly which island it was. The natives, naked and primitive Tainos of the Arawak tribe, gave the strangers a friendly welcome and believed they came from heaven. After journeying onwards they found the islands of Cuba and Haiti (Española), but they met only poor people, not the rich, sophisticated Asians they were seeking. Nor was there much gold, spices or other riches. To add to their disappointment the admiral ship ran aground on a coral reef and sank. Columbus called the islands "las Indias" (cf. the West Indies) and the natives "Indians".

They had to leave half of their men in a hastily built fort called Navidad on Haiti and then set off home. Columbus knew that once on a level with Portugal the westerly winds would carry them home, but there were fierce winter storms which instead carried them into Lisbon, the arch-enemy's port. The Portuguese king was very bitter when he heard that Columbus had found the way to India, but his experts realized immediately that it could not possibly be part of the fabulous lands of Asia he had found.

Back home in Spain on March 15th 1493, the regents were delighted to hear about the discovery of the new world, although they were disappointed about the few riches which the expedition had brought back. In actual fact the incredibly beautiful West Indies were very poor and constantly plagued by droughts and hurricanes.

Columbus embarked on his second voyage as early as September 25th 1493, this time accompanied by a whole fleet of colonists, soldiers, civil servants etc., and with all the necessary equipment. They shaped a southerly course just as on the first voyage, and by the beginning of November they had made a landfall and had started sailing north-west alongside the Antilles. Danish readers will be interested to know that on November 14th they anchored off the

northern coast of the island of St. Croix (Santa Cruz), which at a later date was Danish and is now one of the U.S. Virgin Islands. Here they came into contact with the warlike Caribbean people, who were busy oppressing the peaceful Arawaks. The Caribbeans were branded as Cannibals, although this accusation was never proven.

When the fleet reached Haiti it turned out that the natives and killed all the Spaniards who had been left there, because the latter has proceeded to pillage, terrorize, rape and kill the islanders. Columbus set up a second strongpoint on Haiti called Isabella, which was later replaced by Santo Domingo. The whole voyage lasted about 2½ years but was largely fruitless.

On the third voyage (1498-1500) Columbus discovered Trinidad and went ashore on the mainland of South America in what is now Venezuela, by the mouth of the great river Orinoco. In his fever-induced hallucinations (nobody avoided getting malaria) he believed that the river was one of the four rivers of Paradise and that Paradise itself must be nearby. His voyage continued to Santa Domingo, which had almost disintegrated: the large number of Spanish colonists were fighting among themselves and they treated the natives shamefully despite the government's decree about treating them humanely. Columbus, who was not only admiral of the ocean but also viceroy and vice governor, could not command respect, so the regents sent Bobadilla, a stern but efficient commissar, to restore order. He had Columbus chained by the arms and legs and sent him home. The King and Queen were horrified over this and had him released, but that was the end of his career as an administrator. He was a brilliant navigator but a wretched civil servant.

On his fourth voyage (1502-04) he staked every-

thing in a last bid to find the rulers and great cultural centres of East Asia, which he had been seeking for so long but for good reasons never found. He sailed along the coasts of Honduras, Nicaragua and Costa Rica and believed that the Isthmus of Panama was the peninsular of Malacca, not far from India. Not even this time did his dream come true, which was probably lucky for him. His little fleet was not very impressive and he had neither goods to sell nor money to buy with. Exactly how he - and the Spanish regents - had envisaged the establishment of favourable trade relations we do not know. Instead he was wrecked on the coast of Jamaica and had to stay on the beach for over a year before he and the few other survivors were saved.

When he came home in 1504 his protectress, Queen Isabella, lay at death's door. Columbus himself died in 1506 in Valladolid, prematurely aged, ailing and forgotten. His appearance in the theatre of world history lasted only 14 years, but after him the picture of the world was completely altered. In 1536 his body was moved from the cathedral in Seville to Santo Domingo and from there to Havana, where it lay until 1896 when it was returned to Seville. However, some people suspect that it is not Columbus' bones which lie there but perhaps those of his son Diego.

Ironically the continent which Columbus had found was not named after him. Instead it was quite undeservedly named after an Italian merchant called Amerigo Vespucci. Columbus himself believed to his dying day that he had found Asia. Naturally enough, he could not just give up this idea since it formed the basis for his voyages. We can just be thankful that this pious Christian and, by all accounts, gentleman did not live to experience Cortez' reign of terror in Mexico and Pizarro's in Peru.